

Dr Kazimierz Adamczyk
Uniwersytet Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy
Biblioteka Główna
kadamczyk0@gmail.com

OD WSN DO UKW
BIBLIOTEKA UCZELNI W ŚWIETLE ŹRÓDEŁ I OPRACOWAŃ
ZA LATA 1969–2019

W 2019 roku Uniwersytet Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy obchodził 50 lat istnienia – najpierw funkcjonujący jako Wyższa Szkoła Nauczycielska, potem Wyższa Szkoła Pedagogiczna, by w 2000 roku stać się Akademią Bydgoską, a od roku 2005 jako Uniwersytet. Razem z uczelnią od początku funkcjonuje Biblioteka jako jej integralna część.

Wystąpienie będzie dotyczyło źródeł niepublikowanych i ogłoszonych drukiem. Wśród tych pierwszych omówione zostaną katalogi biblioteczne kartkowe i komputerowe oraz katalog topograficzny. Ważne miejsce zajmą także księgi inwentarzowe biblioteki Liceum Pedagogicznego, Liceum Bibliotekarskiego oraz Studium Nauczycielskiego. Od 1969 roku będą to księgi inwentarzowe księgozbioru WSN, WSP, AB i Uniwersytetu. Kolejną kategorię źródeł niepublikowanych zaprezentowanych w wystąpieniu będą stanowiły sprawozdania z działalności Biblioteki przesyłane do Głównego Urzędu Statystycznego. Takim samym materiałem źródłowym są przechowywane w archiwum Działu Kadr i Spraw Pracowniczych teczki osobowe byłych i obecnych pracowników Biblioteki. Uzupełnieniem przedstawionych źródeł będą materiały zawarte w Archiwum zakładowym uczelni.

Wśród źródeł drukowanych przeważają sprawozdania z działalności Wyższej Szkoły Pedagogicznej, Akademii Bydgoskiej i Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego. Są tu także kroniki WSP za lata 1984–1987 i 1987–1990 oraz materiały i dokumenty kadencji rektorskiej za lata 1996–2019. Cennym uzupełnieniem są publikacje rocznicowe, a wśród nich *X lat Wyższej Szkoły Pedagogicznej, 20 lecie WSP 1969–1989, Księga pamiątkowa 25-lecia*

WSP w Bydgoszczy, Kronika trzydziestolecia WSP w Bydgoszczy 1969–1999 czy 40 lat uczelni. WSN–WSP–AB–UKW.

Zaprezentowane zostaną dane opisowe i statystyczne. Uzupełnieniem wystąpienia będą liczne opracowania autorstwa pracowników Biblioteki, w tym pierwszego dyrektora dr. Henryka Dubowika, jego następczyni Marii Czarneckiej-Dąbek i obecnej dyrektor dr. Aldony Chlewickiej-Maczyńskiej. Omówiony zakres badań stanowić może podstawę do pełnego opracowania historii Biblioteki.

SŁOWA KLUCZOWE: Biblioteka; Wyższa Szkoła Nauczycielska; Wyższa Szkoła Pedagogiczna; Akademia Bydgoska; Uniwersytet Kazimierza Wielkiego; katalogi; księgi inwentarzowe; Bydgoszcz; sprawozdania; kroniki; opracowania; Bydgoszcz; 1969–2019

**FROM ACADEMIC SCHOLASTIC INSTITUTION
TO UNIVERSITY OF KAZIMIERZ WIELKI
LIBRARY THROUGH THE PRISM OF SOURCES AND STUDIES THROUGH 1969–2019**

In 2019 University of Kazimierz Wielki celebrated 50 years of existence. Initially it functioned as “Wyższa Szkoła Nauczycielska” (Academic Scholastic Institution), later under the title of Akademia Bydgoska (Bydgoszcz Academy) and from 2005 as a University and the Library serves as its integral part.

The presentation will concern unpublished and published sources. In regard to unpublished sources we will discuss Library catalogues along with digital ones and topographical one. Significant part of the meeting will be devoted to the inventory log books of Pedagogical, Library High Schools and Pedagogical College. Inventory log books shown will be from 1969 to date and will concern WSN, WSP, AB and University. Consecutive category of unpublished sources that will be presented today involve reports from Polish Central Statistical Office (Główny Urząd Statystyczny). Subsequent references in hand are personal files of former and current Library workers, stored in the Human Resources and Employee Resources Depart-

ment. Another addition of our displayed sources – that is the materials from the University Departments Archive.

Among the printed sources the majority of them are reports from inner workings of Academic Scholastic Institution, Bydgoszcz Academy and University of Kazimierz Wielki. There are also chronicles of WSP from years 1984–1987 and 1987–1990 and sources along with documents from provost term during 1996–1999. Consecutive supplement added today are the papers published annually, among them *10 years of Academic Scholastic Institution*, *20 years of WSP 1969–1989*, *Jubilee book of 25-years of WSP in Bydgoszcz*, *Chronicle of 30-years of WSP in Bydgoszcz 1969–1999* and *40 years of University WSN–WSP–AB–UKW*.

The presentation will contain descriptive data and statistics. Moreover there will be numerous studies done by Library workers including its first head – dr Henryk Dubowik and his successor Maria Czarnecka-Dąbek and the current head of Library – dr Aldona Chlewicka-Mączyńska.

KEYWORDS: Library; High Pedagogical School; Academy of Bydgoszcz; Kazimierz Wielki University; index library; inventory books; raport; chronicle; study; Bydgoszcz; 1969–2019

Dr Małgorzata Bańkowska
Akademia Kaliska im. Prezydenta Stanisława Wojciechowskiego
m.bankowska@akademia.kalisz.pl

**KSIĄŻKA JAKO NARZĘDZIE WALKI O „RZĄD DUSZ”
NA ŁAMACH PIŁSUDCZYKOWSKIEJ „DROGI” (1922–1937)**

W 1922 roku byli legioniści z szeregów I Brygady i Powszechnej Organizacji Wojskowej (POW), dążąc do wypracowania spójnego programu ideowego oraz wzmocnienia wpływów na arenie politycznej, powołali do życia periodyk polityczno-społeczny „Droga”. Zasadniczą rolę w kształtowaniu programu pisma odegrał Adam Skwarczyński, redaktor „Gazety Polskiej” i główny ideolog obozu piłsudczyków. Z pismem związali się także: Wilam Horzyca, Tadeusz Hołówko oraz Janusz Jędrzejewicz. W pierwszych latach „Droga” pełniła funkcje organu krzewiącego ideologię wychowania państwowego w duchu solidaryzmu społecznego. Po 1926 roku program pisma określiły dążenia do utrwalenia sanacyjnego programu upaństwowienia kultury i literatury. W referacie omówiona zostanie produkcja wydawnicza okresu międzywojennego (lata 1922–1937) prezentowana na łamach pisma (recenzje, ogłoszenia wydawców), ze szczególnym uwzględnieniem repertuaru Towarzystwa Wydawniczego „Ignis” oraz tekstów wydanych w serii *Biblioteka „Drogi”*. Autorka podejmie próbę odpowiedzi na pytanie, czy biblioteki w okresie międzywojennym mogły zachować polityczny obiektywizm w doborze nowości wydawniczych? I czy jest on możliwy dzisiaj?

SŁOWA KLUCZOWE: „Droga” (1922–1937); Towarzystwo Wydawnicze „Ignis”; prasa polityczna; literatura

THE BOOK AS A TOOL IN THE FIGHT FOR THE "RULE OF SOULS" IN THE PILSUDSKI'S "DROGA" (1922–1937)

In 1922, former legionnaires from the ranks of the 1st Brigade and General Military Organization (POW), striving to develop a coherent ideological program and strengthen their influence in the political arena, set up the political and social periodical "Droga". Adam Skwarczyński, the editor of "Gazeta Polska" and the main ideologist of the Piłsudski camp, played a fundamental role in developing the program of the magazine. Wilam Horzyca, Tadeusz Hołówko and Janusz Jędrzejewicz also became associated with the magazine. In the first years, "Droga" served as an organ promoting the ideology of state education in the spirit of social solidarity. After 1926, the magazine's program was determined by the efforts to consolidate the Sanacja (Name of political organization) program of nationalization of culture and literature. This paper discusses the publishing production of the interwar period (1922–1937) presented in the magazine (reviews, publishers' announcements), with particular emphasis on the repertoire of the "Ignis" Publishing Society and texts published in the "Droga" Library series. The author attempts to answer the question whether libraries in the interwar period could maintain political objectivity in the selection of new publications. And is it possible today?

KEYWORDS: „Droga” (1922–1937); „Ignis” Publishing Society; political press; literature

Dr István Károly Boda, dr Erzsébet Tóth, dr László T. Nagy, dr István Csont
Debrecen Reformed Theological University
toth.erzsebet@inf.unideb.hu

**ELŐADÁSUNKBAN RÖVID ÁTTEKINTÉST SZERETNÉNK NYÚJTANI 3D-S VIRTUÁLIS
KÖNYVTÁRI PROJEKTÜNKRŐL ÉS ANNAK A NYELVTANULÁSRA TÖRTÉNŐ
ALKALMAZÁSÁRÓL HALADÓ NYELVI SZINTEN**

Projektünk több évvel ezelőtt indult a kognitív infokommunikáció kutatás részeként, aminek eredeti háromdimenziós virtuális könyvtári modellje az ókori Alexandria-i Könyvtár hierarchikus osztályozási rendszerére épült, azaz annak a híres Pinakes nevű katalógusára, amelyet a neves könyvtáros és tudós költő, Kallimakhosz dolgozott ki a Kr. e. 3. században. Bár a hierarchikus struktúra még mindig elengedhetetlenül fontos számunkra, a modell jelenlegi megvalósítása sokkal bonyolultabb felépítéssel rendelkezik, ami kiaknázza a MaxWhere Szemináriumi Rendszer innovatív 3D-s megjelenítési tulajdonságait. Azok főként a dekoratív módon elrendezett okostáblákon ('smartboards') alapulnak, amelyek lehetővé teszik a tartalomfejlesztők számára, hogy a kiválogatott weboldalakat egy látványos virtuális 3D környezetben jelenítsék meg.

A fő céljainkat illetően, szeretnénk a tanulók angol nyelvi készségeit fejleszteni, támogatnánk őket az idegen nyelvi szövegértésük fejlesztésében, motiválnánk őket a klasszikus irodalom és a költészet olvasására, valamint általában az ókori idők üzenetét eljuttatnánk a fiatal generációkhoz. Alapvető elképzelésünk, hogy a nyelvtanulás haladó szinten egyfajta híd szerepet töltsön be a különböző kultúrák között, amennyiben óvatosan válogatjuk, előfeldolgozzuk és szolgáltatjuk az érdekes, értékes irodalmi szövegeket az internet korszak lehetséges nyelvtanulói számára rugalmasan szervezett és látványos módon. Először is válogattuk és feldolgoztuk a Kallimakhoszról és az ő műveiről szóló Wikipédia szócikkeket, ezután fokozatosan létrehoztunk egy átfogó tudásbázist az óvatosan válogatott szövegekből és a támogató jellegű háttéranyagokból, beleértve az angol nyelvű klasszikus és a modern irodalmi szövegeket párhuzamos magyar nyelvű fordításainkkal együtt. Hatékony navigációs és elérési eszközöket is fejlesztettünk a tanulóink számára, mint például az idővonalat, a tartalom

egységek navigációs térképét, kulcsszavas listákat a visszakereséshez, valamint véletlenszerűen előállított nyelvi tesztek. Folyamatosan frissítjük a tudásbázisunk tartalmát és annak felépítését további anyagokkal (például szótári szócikékkel, tezaurusz oldalakkal, irodalmi idézetekkel, magyarázatokkal, stb.).

A 3D-s virtuális könyvtári modell fent említett céljainak támogatására egy kétnyelvű tananyagot állítottunk össze a magyar diákok számára, hogy fejlesszék nyelvi kompetenciáikat haladó szinten. A felépítés első szintjén az irodalmi szövegekből származó kiválasztott szövegrészeket ugyanezen szövegek bizonyos megjelölt kulcsszavaihoz rendeltük hozzá. A kulcsszavak tágabb kontextusának megadásával feltételeztük, hogy a diákjaink remélhetőleg elsajátítják a kulcsszavak megfelelő jelentésével kapcsolatos tudást, valamint azok kiejtését egyaránt, amennyiben az szükséges, azok helyesírását és a megfelelő kollokációs mintát, kontextust is, amiben a kulcsszavak használatra kerültek. A tananyag felépítése és szerveződése elsősorban a kulcsszavak és az előfeldolgozott kétnyelvű szövegek között létrejött hiperszöveges kapcsolatokra épült. A második, elvontabb szerveződés szintjén a létrehozott kulcsszavakat egy többé-kevésbé skálafüggetlen hálózat eltérő csomópontjainak tekintettük. Miközben arra törekedtünk, hogy minél több lehetséges kapcsolatot hozzunk létre a hálózat különböző csomópontjai között, megpróbáltuk megőrizni a tananyag struktúrájának skálafüggetlen tulajdonságait. Alapvető hipotézisünk az volt, hogyha a kétnyelvű tananyagunk az egymással összekapcsolt csomópontok skálafüggetlen hálózataként szerveződné, akkor mindez egy optimalizált és hatékony tudástranszfer eredményezne a tanulási folyamat során, amely egyben segítené fejleszteni a tanulók kognitív képességeit (például a lexikális tudásuk visszahívását a hosszú távú memóriájukból). A Google Translate szolgáltatást –, ami neurális hálózatra épül – kiváló tesztelési eszközként használtuk a kiválasztott angol nyelvű szavak, kifejezések és mondatok megértésének ellenőrzésére a fejlesztett kétnyelvű tananyagban a magyar nyelvű fordításainkon keresztül.

KULCSSZAVAK: háromdimenziós virtuális könyvtári modell; MaxWhere Szemináriumi Rendszer; virtuális tanulási környezet; idegennyelv-tanulás

CONTENT DEVELOPMENT OF A BILINGUAL LANGUAGE LEARNING MATERIAL IN THE THREE-DIMENSIONAL SPACE

In our paper we would like to give a short overview of the 3D virtual library project and its application for English language learning at an advanced level. The project started several years ago as part of the Cognitive Info-communications (CogInfoCom) research. Its original data model (3DVLM) was built on the basis of the hierarchical classification system of the ancient Library of Alexandria, that is, the famous Pinakes which had been elaborated by the prominent librarian and scholar-poet Callimachus in the 3rd century BC. Although the hierarchical organization is still essential, the current implementation of the model has a more complex organizational structure which makes use of the innovative 3D presentation features of the MaxWhere Seminar System. Those features are mainly based on the decoratively arranged 'smartboards' which allow the content developers to present selected web pages in a spectacular virtual 3D environment.

As regards our main goals, we would like to improve the English language skills of students, to help them develop reading comprehension in a foreign language, to motivate them to read classical literature and poetry, and, generally, to carry the message of ancient times to young generations. Our basic idea is that language learning at an advanced level can serve as a kind of bridge between different cultures if we carefully select, preprocess and provide interesting and valuable literary texts for the possible learners of the internet era in a flexibly organized and spectacular way. First we selected and processed some Wikipedia entries about Callimachus and his works, and then gradually built a comprehensive knowledge base from carefully selected texts and supporting materials including classical as well as modern literary texts in English with parallel Hungarian translations. We also developed efficient navigation and access tools for the learners such as timeline, navigation map of content units, a compiled list of keywords, and randomly generated language tests. We have been continuously updating the content and structure of our knowledge base with additional items (vocabulary and thesaurus entries, literary quotations, explanatory notes etc.).

To support the above-mentioned goals of the 3DVLM we compiled a bilingual language learning material for Hungarian students to improve their language skills and competence in English at an advanced level. At the first organization level, we arranged selected passages of literary texts according to designated keywords of the texts. By providing broader contexts of the keywords we assumed that our students can hopefully acquire the knowledge about the proper meaning of the keywords as well as their pronunciation (if necessary), spelling and the corresponding collocation pattern and context where they have been used. The structure and organization of the learning material were primarily based on the hypertextual relationships established between the entries of the keywords and the preprocessed bilingual texts. At the second, and more abstract organization level, we considered the established entries of the keywords as separate nodes of a more or less scale-free network. While providing as many relationships as possible between the nodes of the network we tried to preserve the scale-free characteristics of the structure. Our basic hypothesis was that if the bilingual learning material was organized as a scale-free network of interconnected nodes, this would result in an optimized and efficient knowledge transfer in the learning process which helps to develop the learners' cognitive abilities (e.g. the recall of lexical knowledge from their long-term memory). We used the Google Translate service as an excellent testing tool, based on a trained neural network, to check the understanding of selected English words, phrases and sentences in the developed bilingual learning material through their Hungarian translations.

KEYWORDS: three-dimensional virtual library model (3DVLM); MaxWhere Seminar System; virtual learning environment; second language learning

Mgr Małgorzata Bródka
Biblioteka Uniwersytecka w Poznaniu
malgorzata.brodka@amu.edu.pl

**KONTEKSTY SPOŁECZNE POLSKIEGO BIBLIOTEKOZNAWSTWA
W XX WIEKU I NA POCZĄTKU XXI WIEKU
OD ORIENTACJI NA BIBLIOTEKĘ DO PARADYGMATU ODBIORCY**

Referat nawiązuje do jednej z uniwersalnych myśli Paula Ladewiga „Punktem wyjścia dla biblioteki może być jedynie punkt widzenia publiczności”, która znajduje odzwierciedlenie we współczesnej interpretacji zarządzania bibliotekami. Głównym celem artykułu jest ukazanie procesu kształtowania się paradygmatu odbiorcy w procesie rozwoju polskiego bibliotekoznawstwa XX i XXI wieku. Metodą prezentacji zagadnienia będzie analiza ewolucji paradygmatycznej w bibliotekoznawstwie, różnic pomiędzy dominującą do lat 70. XX wieku orientacją na biblioteki a paradygmatem odbiorcy oraz konsekwencji przyjęcia paradygmatu odbiorcy jako istotnego elementu determinującego funkcjonowanie bibliotek. Referat będzie próbą postawienia tezy, iż o ile w procesie kształtowania się paradygmatu odbiorcy istotne okazało się przesunięcie akcentów związanych z miejscem księżnic w otoczeniu, o tyle jego charakterystyka i recepcja w bibliotekoznawstwie i bibliotekarstwie tworzy nowy kontekst interpretacyjny dla roli bibliotek – relacyjny i społeczny.

Myśl Paula Ladewiga, zamieszczona w *Katechizmie biblioteki* wydanym po raz pierwszy w 1914 roku dowodzi, że świadomość bibliotekarzy dotycząca potrzeb użytkowników pojawiła się w bibliotekarstwie i bibliotekoznawstwie na długo przed rozpoczęciem naukowej dyskusji na temat komunikacji pomiędzy biblioteką a czytelnikiem czy wdrożeniem współczesnych narzędzi oceny satysfakcji użytkowników. Przegląd literatury przedmiotu pozwala stwierdzić, że zadania bibliotek w XX wieku były wykonywane zgodnie z ich funkcją edukacyjną, informacyjną czy usługową, a więc w założeniu, z myślą o odbiorcach. Niejednokrotnie jednak wypełnianie poszczególnych zadań przez księżnice okazywało się być celem samym w sobie i w konsekwencji prowadziło do pominięcia analizy korzyści,

jakie mogą przynieść użytkownikom. W literaturze bibliologicznej badacze poświęcali dużo miejsca procesom związanym z pozyskiwaniem i udostępnianiem księgozbioru kosztem relacji z użytkownikiem. Innym razem, teoretycy czy praktycy dyscypliny skłaniali się ku antycypowanym potrzebom naukowym odbiorców, bez uwzględnienia danych empirycznych. Analizy bibliotekoznawcze sprowadzone do prezentacji problematyki procesów wewnątrzbibliotecznych, których celem było przede wszystkim sprawne udostępnienie księgozbioru oraz jego techniczne opracowanie dowodzi, iż przynajmniej do lat 70. XX wieku, w bibliotekoznawstwie dominował paradygmat biblioteki. W późniejszym okresie, kluczowy okazał się wpływ czynników społeczno-ekonomiczno-technologicznych na organizację, czego efektem była zmiana podejścia badawczego do zarządzania bibliotekami i kontaktów z użytkownikami. Biblioteki rozpoczęły proces akumulacji i twórczej adaptacji metod oraz narzędzi umożliwiających im lepszą komunikację z odbiorcą usług – prosumentem. Dominujący kierunek działań zaczął być wyznaczany przez paradygmat odbiorcy. Choć w bibliologii możliwe jest wyznaczenie cezury pomiędzy okresem badawczego zainteresowania procesami wewnątrzbibliotecznymi a włączeniem do naukowego dyskursu czynników związanych z otoczeniem pozaorganizacyjnym, to nie można mówić o ich sprzeczności czy wykluczaniu się. Różnica między nimi polega na odmiennym sposobie interpretacji doniosłości procesów wewnątrzbibliotecznych i zagadnienia odbiorcy. Referat będzie próbą analizy ewolucji paradygmatycznej w bibliotekoznawstwie XX i pierwszego dwudziestolecia XXI wieku, ze szczególnym uwzględnieniem podejścia uwypuklającego procesy biblioteczne oraz relacje z użytkownikami.

SŁOWA KLUCZOWE: Paul Ladewig; paradygmat biblioteki; paradygmat odbiorcy; ewolucja paradygmatyczna w bibliologii; użytkownik biblioteki; Paul Ladewig

**SOCIAL CONTEXTS OF POLISH LIBRARY SCIENCE
IN THE 20TH CENTURY AND AT THE BEGINNING 21ST CENTURY
FROM LIBRARY ORIENTATION TO THE USER PARADIGM**

The paper refers to one of the universal thoughts of Paul Ladewig "The starting point for a library can only be the point of view of the audience", which is reflected in the contemporary interpretation of library management. The main purpose of the paper is to show the process of shaping the user paradigm in the development of Polish library science in the 20th and 21st centuries. The method of presenting the issue will be the analysis of the paradigmatic evolution in library science, the differences between the orientation towards libraries and the user paradigm, which was dominant until the 1970s, and the consequences of adopting the recipient paradigm as an important element determining the functioning of libraries. The paper will attempt to put forward the thesis that while in the process of shaping the recipient paradigm it was important to shift the emphasis related to the place of libraries in the environment, its characteristics and reception in library science and librarianship creates a new interpretative context for the role of libraries – relational and social.

Paul Ladewig's thought, included in the *Catechism of the Library*, first published in 1914, proves that librarians' awareness of the needs of users appeared in librarianship and library science long before the scientific discussion on the topic of communication between the library and the reader or the implementation of modern tools for assessing user satisfaction. A review of the literature on the subject allows us to conclude that the tasks of libraries in the 20th century were performed in accordance with their educational, informative or service functions, and thus, in principle, with the recipients in mind. Often, however, the fulfillment of individual tasks by libraries turned out to be a goal in itself and, as a consequence, led to the omission of the analysis of the benefits that they can bring to users. At other times, theoreticians or practitioners of the discipline tended to incline towards the anticipated scientific needs of the audience, without taking into account empirical data. Library science analyses reduced to the presentation of the issues of internal library processes, the aim of which

was primarily to make the collection available efficiently and to develop it technically, proves that at least until the 1970s, the library paradigm dominated in library science. Later, the impact of socio-economic and technological factors on organizations turned out to be crucial, which resulted in a change in the research approach to library management and contacts with users. Libraries have started the process of accumulation and creative adaptation of methods and tools enabling them to better communicate with the recipient of services – the prosumer. The dominant course of action began to be determined by the user paradigm. Although in library science it is possible to mark a turning point between the period of research interest in library processes and the inclusion of factors related to the extra-organizational environment into the scientific discourse, one cannot speak of their contradiction or exclusion. The difference between them lies in a different way of interpreting the importance of internal library processes and the issue of the recipient. The paper will be an attempt to study the paradigmatic evolution in library science in the 20th and the first twenty years of the 21st century, with particular emphasis on the approach emphasizing library processes and relations with users.

KEYWORDS: library paradigm; user paradigm; paradigmatic evolution in library science; library user; Paul Ladewig

Dr Robert Czarnowski
Uniwersytet Warszawski
Wydział Dziennikarstwa Informacji i Bibliologii
r.czarnowski@uw.edu.pl

**REPATRIACJA I REEMIGRACJA POLAKÓW Z FRANCJI DO POLSKI
W LATACH 1946–1949 NA ŁAMACH PRASY POLONIJNEJ
„NARODOWIEC” I „GAZETA POLSKA”**

Sprawa repatriacji i reemigracji Polaków z Francji do Polski w latach 1946–1948 stała się przedmiotem refleksji na łamach prasy polonijnej. Był to temat tak ważny w tym czasie, że niezależny dziennik „Narodowiec” oraz „Gazeta Polska” poświęciły temu zagadnieniu wiele uwagi. Z ich relacji prasowych wynika, że powojenne władze Polski podjęły szereg działań, na mocy których zachęcano Polaków do powrotu do ojczyzny. Przekazy źródłowe informują, że Polacy mieli obawy związane z powrotem do powojennej rzeczywistości. Trudno im było rozstać się z tym wszystkim, co udało się wypracować na ziemi francuskiej, a w szczególności z przywilejami jakie oferowały władze francuskie w zamian za rezygnację z powrotu do Polski. Mimo to rząd polski nie rezygnował z tego pomysłu i podjął szereg działań, które sprawiły, o czym świadczą relacje prasowe, powrót znaczącej grupy obywateli polskich do ojczyzny.

W pierwszej kolejności utworzono Państwowy Urząd Repatriacyjny a następnie Biuro Generalnego Pełnomocnika Rządu do spraw Repatriacji. Następnie przekształciło się ono w dwa oddzielne urzędy nazwane ze względu na swoją specyfikę działań „wschodnim” i „zachodnim”, ponieważ jeden zajmował się reemigrantami ze wschodu, a drugi z zachodu.

Początkowo przedmiotem zainteresowania władz polskich była polska emigracja wojskowa znajdująca się na francuskiej ziemi. Dla niej zorganizowano repatriację w latach 1945–1946, a następnie przystąpiono do działań związanych z reemigracją tych, którzy przybyli do Francji w okresie międzywojennym na mocy konwencji polsko-francuskiej z 1919 r. Po pierwszej wojnie światowej Francja potrzebowała rąk do pracy, szczególnie w sektorze górniczym, stąd wielu Polaków znalazło się na jej teryto-

rium. Tym właśnie robotnikom kampanie węglowe oferowały szereg przywilejów zagwarantowanych także m.in. na mocy konwencji. Były to m.in.: ochrona praw socjalnych robotników w razie wypadku przy pracy, możliwość funkcjonowania polskich instytucji, organizacji, stowarzyszeń, szkół, pielęgnowania polskiej kultury, tradycji i obyczajów. Gwarantowała również równą płacę dla wszystkich robotników zarówno polskich, jak i francuskich. Później podpisano i wydano także szereg innych aktów prawnych regulujących sytuację Polaków mieszkających we Francji, a w szczególności tzw. „Westfalczyków”, którzy przybyli z Niemiec do pracy na ziemi francuskiej.

Z czasem jednak sytuacja uległa zmianie. We Francji pojawił się kryzys gospodarczy i zaczęto brakować miejsc pracy dla rodowitych Francuzów, za co zaczęto obwiniać cudzoziemców, a w szczególności Polaków. Wszystko to rodziło różne antagonizmy, które przerwała druga wojna światowa, przynosząc zupełnie nową rzeczywistość, znaną wszystkim z podręczników historii. Po jej zakończeniu, gdy Polska znalazła się w orbicie krajów Związku Radzieckiego, władze polskie rozpoczęły wspomnianą już wyżej politykę repatriacyjną, a następnie reemigracyjną. W prasie polonijnej zaczęły pojawiać się informacje, jak ten proces przebiegał. Świadczą o tym m.in. komunikaty Polskiej Misji Wojskowej we Francji zamieszczone w „Gazecie Polskiej”: *Do żołnierzy byłych jednostek polskich – Wracajcie do kraju*, czy też *Zorganizowany powrót Wychodźstwa* z 9 marca 1946 roku. Relacje o międzywojennej emigracji zarobkowej tytułowano w tym samym czasopiśmie następująco: *Pod polskim sztandarem wyruszyli w drogę pierwsi górnicy* (17 maja 1946). W innym tytule polonijnej prasy codziennej „Narodowiec” pojawiły się m.in. informacje zatytułowane: *Transport reemigrantów wyjechał do Polski z St. Quentin* (19 kwietnia 1947) czy *500 osób wyjechało pierwszym transportem repatriacyjnym z Pas-de-Calais* (15 czerwca 1947).

SŁOWA KLUCZOWE: prasa polonijna za granicą; polska emigracja zarobkowa we Francji; polonijne archiwa; repatriacja i reemigracja; „Narodowiec”; „Gazeta Polska”

**REPATRIATION AND RE-EMIGRATION OF POLES FROM FRANCE TO POLAND
IN THE YEARS 1946–1948 IN POLISH DIASPORA PRESS
„NARODOWIEC” AND „GAZETA POLSKA”**

Repatriation and re-emigration of Poles from France to Poland in the years 1946–1948 was reflected on in the press of the Polish Diaspora. This was a topical issue at the time and was widely covered by the independent daily “Narodowiec” and “Gazeta Polska”. Their accounts indicate that the authorities of the People's Republic of Poland embarked on a number of measures that were to encourage Poles to return to their homeland. Records show that Poles were apprehensive about their come-back to the post-war reality. They found it difficult to part with all they had achieved on French soil and, in particular, with the privileges offered by the French authorities in exchange for not returning to Poland. Despite this, the Polish government did not give up on the idea and took a number of steps that resulted, as evidenced by press accounts, in the return to their homeland of a sizable group of Polish citizens.

First, the Polish government established the State Repatriation Office (Państwowy Urząd Repatriacyjny) and then the Office of the General Government Plenipotentiary for Repatriation (Biuro Generalnego Pełnomocnika Rządu do spraw Repatriacji). The latter was subsequently transformed into two separate offices called, due to the specific nature of their operations, 'Eastern' and 'Western', the former dealing with repatriates from the East and the latter with those from the West.

Initially, the authorities of the People's Republic of Poland were interested Polish military émigrés in France and organised their repatriation between 1945 and 1946. Subsequent activities related to the re-emigration of those who had arrived in France in the inter-war period under the Polish-French Convention of 1919. After the First World War, France needed manpower, especially in the mining sector, which is why many Poles made their way there. Coal companies offered these workers a number of privileges, enshrined also in the Polish-French Convention. These included protection of workers' social rights in the event of an accident at work, the opportunity to establish Polish institutions, organisations, asso-

ciations, schools, and the cultivation of Polish culture, traditions, and customs. Equal pay for both Polish and French workers was guaranteed. Later, a number of other legal acts were signed and issued to regulate the situation of Poles living in France, in particular, so-called 'Westphalians', who came from Germany to work on French soil.

Over time, however, the situation changed. Due to the economic crisis in France, there was a shortage of jobs for the French themselves and foreigners, especially Poles, were blamed for that. All this gave rise to various antagonisms, interrupted by the Second World War, which ushered in a completely new reality we all know from history books. After the war ended, when Poland became part of the Soviet Bloc, the authorities of the People's Republic of Poland launched the above repatriation and re-emigration policy. Information began to appear in the Polish press on how this process was taking place. This is evidenced, among others, by the communiqués of the Polish Military Mission in France published in "Gazeta Polska": *To Soldiers of Former Polish Units – Return to the Homeland* and *Organised Return of Émigrés* of 9 March 1946.

Accounts about the interwar paid emigration were titled in "Gazeta Polska" as follows: *The first miners set out under the Polish flag* (17 May 1946). Another daily of the Polish Diaspora, "Narodowiec", published e.g. articles titled: *A transport of re-emigrants left for Poland from St. Quentin* (19 April 1947) or *500 people on the first repatriation transport from Pas-de-Calais* (15 June 1947).

KEYWORDS: Polish Diaspora Press Abroad; Polish economic emigration in France; Polish Diaspora Archives; Repatriation and Re-Emigration; „Narodowiec”; „Gazeta Polska”

Dr hab. Erzsébet Dani
Debrecen Reformed Theological University
Faculty of Informatics
Department of Library Informatics
dani.erzsebet@inf.unideb.hu

**PAUL LADEWIG "A KÖNYVTÁR ARCA, PROBLÉMÁJA ÉS REKREÁCIÓJA"
ÉS A PANDÉMIÁT KÖVETŐ TÉRBELI ÁTSZERVEZÉS**

A 2020-ban kezdődött világjárvány kétségkívül beleszólt az életünkbe, minden területen, a magánélettől kezdve, a munkahelyeken át egészen a közösségi terekig. Erre a pillanatok alatt bekövetkezett helyzetre a könyvtárak gyorsan, intenzíven és rendkívül eredményesen reagáltak, virtuálisan nyitott intézményként álltak a felhasználók rendelkezésére: áttértek a „falak nélküli könyvtár”-üzemmódra, és pedig úgy, hogy a szolgáltatások nagy részét áttették a kibertérbe. Jelen előadásban arra teszünk kísérletet, hogy Paul Ladewig néhány (Face, Problem, Recreation), erre a poszt-pandémiás helyzetre is vonatkoztatható gondolatát a tapasztalatok és az IFLA Trend Report 2021 kontextusában vizsgáljuk. Ladewig gondolatainak időtállóságát, vagy újraárnyalását – melyek szerint: „The old library looks backwards, the face of the new one looks forward.”, „The problem of each library is to find the shortest way to all of us.”; and „Pushing goal of entertainment on the foreground is the cause of a low-level of public library, its stagnation and a eaching interest in it.” – célozzuk meg egy magyar megyei könyvtár konkrét forgalmi adataival, és tapasztalati tényeivel alátámasztva.

KULCSSZAVAK: Covid 19; Ladewig gondolatai; könyvtári térátalakítás

**PAUL LADEWIG'S "FACE, PROBLEM AND RECREATION" OF THE LIBRARY
AND THE POST-PANDEMIC SPATIAL REORGANIZATION**

The pandemic that began in 2020 has undoubtedly impacted our lives in every area, from our private lives to our workplaces and community spaces. Libraries responded quickly, intensively and very effectively to this instantaneous situation, becoming a virtual open institution: they moved to the "library without walls" mode, by moving a large part of their services into cyberspace. In this presentation, we will attempt to examine some of Paul Ladewig's ideas (Face, Problem, Recreation), which can be applied to this post-pandemic situation, in the context of experience and the IFLA Trend Report 2021. The timelessness, or revisit, of Ladewig's thoughts – which are "The old library looks backwards, the face of the new one looks forward."; "The problem of each library is to find the shortest way to all of us."; and "Pushing goal of entertainment on the foreground is the cause of a low-level of public library, its stagnation and a diminishing interest in it." – target a Hungarian county library with concrete circulation data and empirical facts.

KEYWORDS: Covid 19; Ladewig's thoughts; library displacement

Mgr Janusz Dobrzyński
Biblioteka Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie
j.dobrzynski@uksw.edu.pl

**BIBLIOTEKA WEDŁUG ALEKSANDRA JANOWSKIEGO –
WSPÓŁCZESNEGO LADEWIGOWI PIONIERA POLSKIEGO KRAJOZNAWSTWA**

Trudno wyobrazić sobie jakąkolwiek dziedzinę nauki, w tym krajoznawstwo, bez bibliotek i nauki o nich. Są również jednak przykłady wpływu krajoznawstwa na rozwój bibliotek. Tak właśnie było z działalnością Aleksandra Janowskiego (1866–1944). W czasie, w którym Paul Ladewig prowadził swoją działalność w Niemczech, w Polsce Janowski gorliwie popularyzował poznawanie rodzimego kraju. Ważną rolę odgrywały w tym dziele biblioteki. Janowski korzystał z nich sam, zachęcał do tego innych oraz działał na rzecz ich rozwoju – m.in. w ramach Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego (powstało w 1906 r.), a także (w latach międzywojennych) kierując Wydziałem Oświaty Pozaszkolnej Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego. Pisał on m.in.: „jakkolwiek (...) pożyteczną jest rzeczą gromadzić bibliotekę, to jeszcze pożyteczniejszą jest – aby z niej ludzie korzystali”. Postulował zwiększyć wydatki oddziałów PTK na nabytki dla bibliotek krajoznawczych, prowadzenie statystyk, opracowywanie planów dotyczących polityki gromadzenia zbiorów w takich placówkach, a także tworzenie bibliotek przy muzeach. Ciekawym może być porównanie poglądów Janowskiego z hasłami z *Katechizmu biblioteki* Ladewiga.

SŁOWA KLUCZOWE: Aleksander Janowski; biblioteki krajoznawcze; Polskie Towarzystwo Krajoznawcze; Paul Ladewig a polskie koncepcje funkcjonowania bibliotek w czasie zaborów i dwudziestolecia międzywojennym

LIBRARY ACCORDING TO ALEKSANDER JANOWSKI – LADEWIG'S CONTEMPORARY PIONEER OF POLISH SIGHTSEEING

It's difficult to imagine any science, including sightseeing, without libraries and library science. But there are examples of sightseeing having impact on libraries too. This was the case with the activities of Aleksander Janowski (1866–1944). When Paul Ladewig was working in Germany, Janowski in Poland was zealously popularizing getting to know our motherland. There was important role of libraries in this work. Janowski was not only a reader, but he was also encouraging others to read books and working to grow libraries – among others by activities of Polish Sightseeing Association (Polskie Towarzystwo Krajoznawcze) (which was founded in 1906) and Department of Extracurricular Education of the Ministry of Religious Denominations and Public Enlightenment (in the interwar years). He wrote: “Although... It is useful to collect books in a library, it is even more useful for people to use it.” He postulated increasing the expenditure of PTK branches on acquisitions for libraries of sightseeing, keeping statistics, developing plans for the policy of collecting books in such institutions, as well as creating libraries at museums. It may be interesting to compare Janowski's reflections with entries from the Ladewig's *Catechism of library*.

KEYWORDS: Aleksander Janowski; sightseeing libraries; Polish Sightseeing Society; Paul Ladewig and Polish concepts of library functioning during the partitions and the interwar period

Dr Katarzyna Domańska
Uniwersytet Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy
Instytut Komunikacji Społecznej i Mediów
kdomanska@ukw.edu.pl

OBECNOŚĆ BIBLIOTEKI W NOWYCH MEDIACH

Nowe media w sposób zdecydowany zdominowały w zasadzie wszystkie aspekty współczesnego życia. Autorka przedstawi, jak biblioteki funkcjonują w nowych mediach, czy skupiają się głównie na promocji czy np. komunikacji. Między innymi social media stały się ważną częścią strategii komunikacyjnych i marketingowych w wielu bibliotekach. Zmieniła się rzeczywistość wokół współczesnych bibliotek. Technologie zagościły w nich, zmieniając funkcjonowanie, wizerunek i działania pracowników. Zmiany dotyczą zarówno wykorzystania różnego typu narzędzi, ale także organizacji pracy bibliotek.

SŁOWA KLUCZOWE: biblioteka; promocja; nowe media; social-media; komunikacja.

PRESENCE OF THE LIBRARY IN NEW MEDIA

New media have decisively dominated basically all aspects of modern life. The author will present how libraries function in the new media: whether they focus mainly on promotion or, for example, communication. Among other things, social media has become an important part of communication and marketing strategies in many libraries. The reality around modern libraries has changed. Technologies have entered them, changing the functioning, image and activities of employees. The changes not only concern the use of various types of tools, but also the organization of library work.

KEYWORDS: library; promotion; new media; social media; communication

Mgr Anna Foltisová, dr Jana Brožovská Onderková
Slezská univerzita v Opavě
Ústav bohemistiky a knihovnictví
Filozoficko-přírodovědecká fakulta
fol0080@slu.cz
jana.underkova@fpf.slu.cz

ROLE KNIHOVNY A ČTENÁŘSTVÍ VE VZDĚLÁVÁNÍ DĚTÍ ZÁKLADNÍCH ŠKOL V DOBĚ COVID-19

Příspěvek se věnuje aktuálnímu tématu, které navazuje na tezi Paula Ladewiga „Knihovník musí umět víc než učitel: umět učit bez vyučování.“. Zaměřuje se na výzkum čtenářství dětí 6.–9. třídy základní školy v době, kdy byly z důvodů restrikcí souvisejících s pandemií COVID-19 omezeny možnosti výuky ve školách. Pomoc dětem v této době tedy poskytovaly zejména knihovny (školní knihovna a veřejná knihovna). Příspěvek proto konfrontuje poznatky z odborné literatury s konkrétními výsledky dotazníkového šetření provedeného na základní škole ve městě Karviná, které bylo zaměřeno na frekvenci četby žáků, návštěvu knihoven a využívání služeb školní nebo veřejné knihovny v období distanční výuky, dále také preferovaná podoba knihy. Toto šetření bylo doplněno průzkum mezi učiteli českého jazyka na této základní škole, týkající čtenářství žáků a spolupráce s knihovnou v uvedeném období. Získané poznatky budou hodnoceny zejména s ohledem na roli knihoven v uvedené mimořádné situaci.

KLÍČOVÁ SLOVA: čtenářství; pandemie COVID-19; základní škola; digitální věk; čtenář, knihovna

THE ROLE OF THE LIBRARY AND READING IN THE EDUCATION OF PRIMARY SCHOOL CHILDREN DURING THE COVID-19 RESTRICTIONS

The paper discusses a topical issue that builds on Paul Ladewig's thesis "A librarian must be more able to do more than the teacher: to help to learn, without teaching." It thus focuses on research of the reading habits of primary school children in grades 6–9 at a time when school-based learning was limited due to the restrictions associated with the COVID-19 pandemic. Thus, libraries (school library and public library) were mainly responsible for helping children during this time. The paper therefore confronts the findings from the literature with the specific results of a questionnaire survey conducted at a primary school in the city of Karviná, which focused on the frequency of pupils' reading, library visits and the use of school or public library services during distance learning, as well as the preferred form of books. This work was complemented by a survey among Czech language teachers at this primary school.

KEYWORDS: readership; the COVID-19 pandemic; elementary School; digital age; reader, library

Dr hab. Renata Frączek
Politechnika Śląska w Gliwicach
Biblioteka Główna
Renata.Fraczek@polsl.pl

CZY BIBLIOTEKA UCZELNIANA JEST JESZCZE POTRZEBNA?

Uwarunkowania współczesnego świata edukacji, nauki i techniki, metody dostępu do informacji spowodowały zmiany w funkcjonowaniu wyższych uczelni, w tym ich bibliotek. Biblioteki te nie tylko zapewniają dostęp do informacji, ale uczestniczą w życiu naukowym, badawczym i dydaktycznym uczelni; między innymi – wspierają realizację projektów, uczestniczą w tworzeniu zarządzeń projakościowych, współpracują ze wszystkimi jednostkami organizacyjnymi, które w jakikolwiek sposób wpływają na funkcjonowanie uczelni. Biblioteki stały się źródłami wiedzy eksperckiej, wspomagającej i doradczej, nie zaniedbując przy tym swoich tradycyjnych zadań. Realizację nowych wyzwań przedstawiono na przykładzie Biblioteki Politechniki Śląskiej w Gliwicach, która w ostatnich latach działalności stała się hybrydą łączącą tradycyjne funkcje biblioteczne z nowymi wyzwaniami stawianymi uczelniom badawczym, a także z nowymi wyzwaniami stawianymi przez otoczenie społeczno-gospodarcze. Omówiono zmiany w strukturze organizacyjnej Biblioteki, współpracę z poszczególnymi jednostkami organizacyjnymi Uczelni, a także organizacjami otoczenia Politechniki Śląskiej.

SŁOWA KLUCZOWE: Biblioteka Politechniki Śląskiej w Gliwicach; organizacja pracy; biblioteka hybrydowa

IS THE LIBRARY OF UNIVERSITIE'S STIIL NEED?

The determinants of the contemporary world of education, science and technology, methods of access to information have caused changes in the functioning of universities, including university libraries. These libraries not only provide access to information, but also participate in the scientific, research and didactic life of the university; Among other things, they support the implementation of projects, participate in the creation of pro-quality regulations, cooperate with all organizational units that in any way affect the functioning of the university. Libraries have become sources of expert, supportive and advisory knowledge, without neglecting their traditional tasks. The implementation of new challenges was presented on the example of the Library of the Silesian University of Technology, which in recent years has become a hybrid combining traditional library functions with new challenges posed to research universities, as well as with new challenges posed by the socio-economic environment. Changes in the organizational structure of the Library, cooperation with individual organizational units of the University, as well as organizations surrounding the Silesian University of Technology were discussed.

KEYWORDS: Library of Silesian University of Technology in Gliwice; work organization; hybrid library

Mgr Hanna Gawel
Szkoła Doktorska Nauk Społecznych
Uniwersytet Jagielloński w Krakowie
hanna.gawel@doctoral.uj.edu.pl

**NOWOCZESNA BIBLIOTEKA I BIBLIOTEKARZ PO OBU STRONACH OCEANU:
ANALIZA PORÓWNAWCZA MODELI BIBLIOTEKARSTWA NA PRZYKŁADZIE
EDUCATION FOR LIBRARIANSHIP J. PERIAM DANTONA I *KATECHISMUS DER
BUCHEREI* PAULA LADEWIGA**

Paul Ladewig jest określany przez współczesnych badaczy jako jedna z najwybitniejszych postaci ruchu nowoczesnych bibliotek w Europie, jak również prekursorów edukacji bibliotekarzy. Niewielu jednak ma też świadomość, że oprócz niego historia bibliotekarstwa wyróżnia również innych pionierów edukacji bibliotecznej, między innymi J. Periam Dantona. Obaj są autorami dwóch wartościowych publikacji, które przedstawiają wizję nowoczesnej biblioteki, edukacji bibliotekarzy oraz rolę biblioteki w rozwoju współczesnego świata.

Niniejsze wystąpienie ma na celu porównanie, jakie różnice, jak i punkty wspólne dzielą i łączą wizję bibliotekarstwa współczesnego prezentowanego przez bibliotekarzy niemieckich i amerykańskich. Badanie metodą analizy porównawczej zestawia ze sobą prace bibliotekarzy po obu stronach oceanu. Tematy, które zostały ze sobą porównane to: 1) definicja biblioteki; 2) nowoczesna biblioteka; 3) bibliotekarz; 4) edukacja pracowników biblioteki.

Wyniki badania wskazują na punkty wspólne, różnice, jak również na kształtowanie modelu biblioteki współczesnej, znanej nam od II wojny światowej, na praktykach wdrożonych przez niemieckich bibliotekarzy. To badanie również wskazuje, jak podobne spojrzenie na rozwój bibliotekarstwa w sferze globalnej mieli obaj autorzy badanych publikacji, biorąc pod uwagę kwestię dostępności zbiorów bibliotecznych dla ogółu społeczeństwa.

SŁOWA KLUCZOWE: bibliotekarstwo współczesne; Ladewig; Danton; analiza porównawcza; historia bibliotek

**A MODERN LIBRARY AND THE LIBRARIAN ON BOTH OCEAN SHORES:
A COMPARATIVE ANALYSIS OF LIBRARIANSHIP MODELS BASED ON THE *EDUCATION
FOR LIBRARIANSHIP* OF J. PERIAM DANTON AND THE *KATECHISMUS DER BUCHEREI*
OF PAUL LADEWIG**

Paul Ladewig is described by contemporary researchers as one of the most prominent figures of the modern library movement in Europe, as well as a pioneer in the education of librarians. However, few are also aware that in addition to him, the history of librarianship also distinguishes other pioneers of library education, including American J. Periam Danton. Both men are authors of two valuable publications that present a vision of the modern library, the education of librarians and the role of the library in the development of the modern world.

This presentation aims to compare what differences and points in common divide and unite the vision of modern librarianship presented by German and American librarians. The study using the method of comparative analysis juxtaposes the work of librarians on both sides of the ocean. The topics that were compared are: 1) the definition of the library; 2) the modern library; 3) the librarian; 4) the education of library staff.

The results of the study show points of commonality, differences, and the shaping of the modern library model, as we have known it since the Second World War, on practices implemented by German librarians. This study also found how both authors of the studied publications had a similar perspective on the development of librarianship in the global sphere, considering the issue of accessibility of library collections to the general public.

KEYWORDS: modern librarianship; Ladewig; Danton; comparative analysis; history of librarianship

Dr hab. Zdzisław Gębołyś, prof. UKW
Uniwersytet Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy
Wydział Filozofii
zdzislaw.gebolys@ukw.edu.pl

PAUL LADEWIG JAKO HISTORYK I ARCHIWISTA

Paul Ladewig zapisał się w dziejach powszechnych przede wszystkim jako bibliotekarz i bibliotekoznawca. Urodzony w 1858 roku w Brześciu nad Bugiem, bibliotekarstwem zajął się dopiero w wieku dojrzałym, przekroczywszy 30. rok życia. W 1889 zatrudnił się w Wielkoksiążęcej Bibliotece Krajowej w Karlsruhe, a w 1892 roku opublikował swój pierwszy artykuł bibliotekarski. Mniej znana jest inna strona jego działalności zawodowej i naukowej jako historyka i archiwisty, chociaż poprzedza bezpośrednio pracę w bibliotece. Celem referatu jest pokazanie i omówienie drogi Ladewiga do zawodu bibliotekarza, prowadzącej poprzez Gimnazjum Miejskie w Gdańsku (1872–1878), studia historyczno-filologiczne w Królewskim Uniwersytecie w Berlinie (1878–1882), ze zwróceniem uwagi na program nauczania/studiów, środowiska uniwersyteckie (studenci i profesorowie). W chronologicznym porządku kolejnym punktem jest praca Ladewiga jako archiwisty w Badeńskiej Komisji Historycznej, a następnie w Wielkoksiążęcym Badeńskim Generalnym Archiwum Krajowym (1882–1889). Osobne miejsce znajdzie omówienie historycznego dorobku piśmienniczego Ladewiga, poczynając od wydrukowanej rozprawy doktorskiej (1882), poprzez szereg artykułów o tematyce kościelnej, a skończywszy na monumentalnym dziele *Regesta do historii biskupów Konstancji w latach 527–1293*, które przygotował wspólnie z Theodorem Müllerem i wydał w 1892 roku. Zwrócona zostanie również uwaga na drobne prace historyczne i archiwalne, które Ladewig prowadził w Essen (1898–1909). W konkluzji zostanie oceniony dorobek historyczny Ladewiga oraz wpływ i znaczenie historii jako czynnika naukowo- i kulturotwórczego determinującego bibliotekarską (1898–1909; 1921–1931) i wydawniczą (1910–1915) działalność Ladewiga w późniejszym okresie jego życia.

SŁOWA KLUCZOWE: Paul Ladewig; gimnazjum; studia; archiwa; historyk; archiwista; Karlsruhe

PAUL LADEWIG AS HISTORIAN AND ARCHIVIST

Paul Ladewig went down in history primarily as a librarian and librarian. Born in 1858 in Brest-on-the-Bug, librarianship is defined only at the age of over 30. In 1889 he was employed at the Grand-Ducal National Library in Karlsruhe, and in 1892 he published his first librarian article. Less is known about his research and scientific activities as a historian and archivist, despite the fact that he works directly in the library. The aim of the paper is to show and discuss Ladewig's path to the work of a librarian, effective through the Municipal Gymnasium in Gdańsk (1872–1878), historical and philological studies at the Royal University of Berlin (1878–1882), paying attention to the curriculum/studies, the university environment (students and professors). In chronological order, the office is Ladewig's work as archivist at the Baden Historical Commission and then at the Grand Ducal Baden General State Archives (1882–1889). A separate place is found for a discussion of the historical output of Ladewig, starting with the printed doctoral dissertation (1882), through a number of articles on church topics, and ending with the monumental work, *Regest to the history of the bishops of Constance in the years 527–1293*, which were developed together with Theodor Müller, I was born in 1892. Attention is also drawn to the historical and archival works that Ladewig in Essen (1898–1909). In conclusion, he is a member of Ladewig's historical achievements and the influence and influence of history as a scientific and cultural factor determining the librarian (1898-1909; 1921–1931) and publishing (1910–1915) activity of Ladewig during his life.

KEYWORDS: Paul Ladewig; junior high school; studies; archival; historian; archivist; Karlsruhe

Mgr Lucyna Gęsikowska

Wojewódzka i Miejska Biblioteka Publiczna im. dr. W. Bełzy w Bydgoszczy
lucyna.gesikowska@wimbp.bydgoszcz.pl

**IDEE PAULA LADEWIGA WCIELONE W ŻYCIU – NA PRZYKŁADZIE REALIZACJI
I RECEPCJI WYSTAWY „40. ROCZNICA WPROWADZENIA STANU WOJENNEGO”
(W RAMACH PROJEKTU „BIBLIOTEKA GROMADZI WSPOMNIENIA”) W WOJEWÓDZKIEJ
I MIEJSKIEJ BIBLIOTECE PUBLICZNEJ IM. DR. W. BEŁZY W BYDGOSZCZY**

Planowany referat odniesie się do dwóch myśli P. Ladewiga: gromadzenia oraz biblioteki specjalnej. Zostaną one powiązane z interesującym sposobem pozyskania materiałów na wystawę, różnorodnością zebranych pamiętek, niekonwencjonalną metodą prezentacji oraz recepcją całej ekspozycji. Efekt końcowy wystawy udowodnił słuszność wybranych myśli Ladewiga – kolekcjonować można wszystko, a realizacja biblioteki specjalnej jest nieograniczona. W trakcie akcji poprzedzającej wystawę (polegającej na zebraniu wspomnień od czytelników) do Biblioteki napłynęły wydawnictwa zwarte, czasopisma, wspomnienia w formie pisemnej i dźwiękowej, druki ulotne (znaczki pocztowe, telegramy, kartki na żywność, plakaty, ulotki) oraz fotografie. Zbiory utworzyły wyjątkową ekspozycję, a inicjatywa WiMBP udowodniła potrzebę kontynuowania akcji, które żywo angażują czytelników.

SŁOWA KLUCZOWE: wystawa; stan wojenny; wspomnienia; gromadzenie; biblioteki specjalne

PAUL LADEWIG'S IDEAS PUT INTO PRACTICE – ON THE EXAMPLE OF THE IMPLEMENTATION AND RECEPTION OF THE EXHIBITION „40TH ANNIVERSARY OF THE INTRODUCTION OF MARTIAL LAW” (AS PART OF THE PROJECT „THE LIBRARY COLLECTS MEMORIES”) AT THE PROVINCIAL AND MUNICIPAL PUBLIC LIBRARY DR. W. BEŁZY IN BYDGOSZCZ

The planned paper will refer to two ideas of P. Ladewig: collecting and a special library. They will be linked to an interesting way of obtaining materials for the exhibition, the variety of collected memorabilia, an unconventional method of presentation and the reception of the entire exhibition. The final effect of the exhibition proved the validity of some of Ladewig's ideas – you can collect anything, and the realization of a special library is unlimited. During the campaign preceding the exhibition (collecting memories from readers), the Library received books, magazines, memoirs in written and audio form, leaflets (postage stamps, telegrams, food cards, posters, leaflets) and photographs. The collections created a unique exhibition, and the WiMBP (Library) initiative proved the need to continue actions that actively engage readers.

KEYWORDS: exhibition; martial law; memories; collection; special libraries

Prof. dr hab. Anna Gruca
Uniwersytet Jagielloński
Instytut Studiów Informacyjnych
anna.maria.gruca@uj.edu.pl

ROLA I ORGANIZACJA BIBLIOTEK PARAFIALNYCH NA POZĄTKU XX WIEKU WEDŁUG KS. MARIANA LEONA FULMANA

Inspirację do referatu stanowią poglądy Paula Ladewiga na zadanie biblioteki, odnoszące się do podniesienia przeciętnego poziomu wykształcenia narodu oraz odniesienia do działalności bibliotek ludowych. Na początku XX wieku w publicystyce katolickiej pojawiły się wypowiedzi dotyczące potrzeby zakładania bibliotek parafialnych, przeznaczonych głównie dla czytelników wiejskich. Miały stanowić konkurencję dla bibliotek zakładanych przez świeckie towarzystwa oświatowe. Potrzebę zakładania tego rodzaju bibliotek uzasadniano niewłaściwym doбором księgozbioru w bibliotekach prowadzonych przez towarzystwa oświatowe, w których można było znaleźć książki niezgodne z moralnością i wiarą katolicką.

Na uwagę w tym zakresie zasługują publikacje księdza Mariana Leona Fulmana (1864–1945), późniejszego biskupa lubelskiego. Był on autorem opublikowanego w 1907 roku poradnika dla zakładających biblioteki parafialne *Biblioteki parafialne, ich potrzeba, zakładanie i sposób prowadzenia*. Oprócz określenia zadań tego rodzaju bibliotek w propagowaniu oświaty w duchu katolickim, zawarł w nim praktyczne wskazówki dla osób chcących założyć i prowadzić takie biblioteki. Artykuły na ten temat oraz roli duchownych w propagowaniu oświaty wśród ludu publikował też w redagowanym przez siebie w latach 1905–1907 miesięczniku „Wiadomości Pasterskie”.

SŁOWA KLUCZOWE: biblioteki parafialne; Marian Leon Fulman; poradniki dla bibliotekarzy, „Wiadomości Pasterskie”

THE ROLE AND ORGANISATION OF PARISH LIBRARIES AT THE BEGINNING OF THE 20TH CENTURY ACCORDING TO FR MARIAN LEON FULMAN

The paper is inspired by Paul Ladewig's views on the task of the library, relating to raising the average level of education of the nation, and references to the activities of people's libraries. At the beginning of the twentieth century there were statements in Catholic journalism about the need to establish parish libraries, intended mainly for rural readers. They were intended to compete with libraries established by secular educational societies. The need for the establishment of such libraries was justified by the inappropriate selection of the book collection in libraries run by educational societies, where books incompatible with Catholic morals and faith could be found.

Noteworthy in this respect are the publications of Father Marian Leon Fulman (1864–1945), later Bishop of Lublin. He was the author of a guide published in 1907 for those setting up parish libraries titled "Parish libraries, their need, establishment and method of running them". As well as setting out the tasks of such libraries in promoting education in the Catholic spirit, he included practical advice for those wishing to set up and run such libraries. He also published articles on this subject and on the role of the clergy in promoting education among the people in the monthly magazine "Pastoral News", which he edited from 1905 to 1907.

KEYWORDS: parish libraries; Marian Leon Fulman; guides for librarians; „Pastoral News" (Wiadomości Pasterskie)

Dr hab. Jolanta Gwioździk
Uniwersytet Śląski w Katowicach
Instytut Nauk o Kulturze
jolanta.gwiozdzik@us.edu.pl

**OBRAZ BIBLIOTEKARZA W MONARCHII HABSBUERSKIEJ NA ŁAMACH
„ÖSTERREICHISCHE ZEITSCHRIFT FÜR BIBLIOTHEKSWESEN”**

Austriackie Stowarzyszenie Bibliotekarzy (Österreichischen Verein für Bibliothekswesen) należało do najstarszych w Europie stowarzyszeń bibliotekarzy, funkcjonowało w latach 1896–1919. Miało na celu doskonalenie zawodowe i naukowe oraz integrację bibliotekarzy z różnych ziem monarchii habsburskiej. Służył temu celowi m.in. publikowany kwartalnik „Österreichische Zeitschrift für Bibliothekswesen”, w którym poruszano m.in. zagadnienia związane z bibliotekoznawstwem, polityką biblioteczną, modernizacją bibliotek, zasadami gromadzenia (w tym sprawami funduszy), opracowania (m.in. zasad katalogowania), wypożyczania (depozytów) oraz statystyki bibliotecznej, a także bibliografii, handlu książką i ochrony zbiorów. W kontekście tych działań przedstawiano również sylwetki bibliotekarzy z całej monarchii, niezależnie od ich narodowości.

Przedmiotem referatu będzie charakterystyka bibliotekarzy na łamach periodyku, wraz ze zwróceniem uwagi na promowane w tym środowisku najważniejsze cechy wzorowego bibliotekarza. Te zagadnienia wydają się tym ciekawsze, że w okresie funkcjonowania stowarzyszenia niejednokrotnie zastanawiano się nad charakterem kształtującego się zawodu bibliotekarza i jego rangi w społeczeństwie.

SŁOWA KLUCZOWE: Austriackie Stowarzyszenie Bibliotekarzy; bibliotekarz; „Österreichische Zeitschrift für Bibliothekswesen”; 1896–1919

THE IMAGE OF A LIBRARIAN IN THE HABSBURG MONARCHY IN THE „ÖSTERREICHISCHE ZEITSCHRIFT FÜR BIBLIOTHEKSWESEN“

The Austrian Librarians' Association (Österreichischen Verein für Bibliothekswesen) was one of the oldest associations of librarians in Europe, functioning from 1896–1919. It was aimed at professional and scientific improvement and integrating librarians from different lands of the Habsburg Monarchy. It served this purpose by the published quarterly "Österreichische Zeitschrift für Bibliothekswesen", which discussed, e.g. issues related to library science, library policy, modernization of libraries, rules collection (including fund matters), development (including cataloguing rules), lending (deposits) and library statistics, as well as book trade and protection of collections. In the context of these activities, the profiles of librarians from all over the monarchy, regardless of their nationality, were also presented.

The paper's subject will be librarians' characteristics in the periodical, along with paying attention to the essential features of an exemplary librarian promoted in this environment. These issues seem all the more interesting because, during the functioning of the Association, the character of the emerging profession of librarian and its rank in society were often discussed.

KEYWORDS: Austrian Librarians Association; librarian; „Österreichische Zeitschrift für Bibliothekswesen“; 1896–1919; library press

Dr Krystyna Hudzik
Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie
Katedra Informatologii, Bibliologii i Edukacji Medialnej
krystyna.kwapisiewicz-hudzik@mail.umcs.pl

KOBIETY W ZAWODZIE BIBLIOTEKARSKIM W NIEMCZECH NA PRZEŁOMIE XIX I XX WIEKU: SZKIC HISTORYCZNY

Referat dotyczy początków pracy kobiet w zawodzie bibliotecarskim, w którym wyraźna dominacja mężczyzn trwała prawie do końca XIX wieku. Rozważania koncentrują się na latach 1895–1933, które wyznacza data zatrudnienia na pełnym, płatnym etacie w publicznej czytelni w Berlinie Bony Peiser (1864–1929), uznawanej za pierwszą niemiecką bibliotekarkę. Przyjęty okres historyczny zamyka data upadku Republiki Weimarskiej i powstania III Rzeszy. Przedmiotem analiz są wymagane kwalifikacje, wykształcenie i umiejętności oraz rodzaje prac wykonywane przez kobiety, z uwzględnieniem specyfiki działalności bibliotek publicznych i naukowych. Omówione zostaną zmiany związane z procesem profesjonalizacji zawodu, pierwsze regulacje prawne w Prusach (1893) i Bawarii (1905), kształtowanie się stanowisk bibliotekarzy naukowych należących do tzw. służby wyższej w hierarchii pracowniczej oraz powstawanie stowarzyszeń bibliotekarzy. Praca pierwszej generacji bibliotekarek nasuwa pytania o równe płace z mężczyznami, możliwości awansu kobiet, zajmowanie przez nie stanowisk kierowniczych oraz przypadki segregacji według płci. W tym kontekście poglądy Paula Ladewiga wydają się liberalne, ponieważ w kwestii zatrudnienia pracowników stosował wymagania merytoryczne (wiedza, umiejętności i kompetencje), a nie kryterium płci.

SŁOWA KLUCZOWE: bibliotekarki; bibliotekarstwo w Niemczech (1895–1933); Paul Ladewig; Katechizm biblioteki; feminizacja zawodu; profesjonalizacja bibliotekarstwa

WOMEN IN LIBRARIANSHIP IN GERMANY
AT THE TURN OF THE 19TH CENTURY: A HISTORICAL SKETCH

This paper deals with the beginnings of women's access to the library profession, in which clear male dominance lasted almost until the end of the 19th century. The considerations focus on the years 1895–1933, which are marked by the date of full-time employment at the public reading room in Berlin by Bona Peiser (1864–1929), considered the first German librarian. The time period taken into account ends with the date of the fall of the Weimar Republic and the rise of the Third Reich. The required qualifications, education and skills as well as the types of work gradually performed by women, taking into account special circumstances of public and research library activities, are analyzed. The paper discusses also the development of the changes associated with librarianship as a profession, such as the first legal regulations in Prussia (1893) and Bavaria (1905), the development of the positions of research librarians belonging to the so-called higher service in the employee hierarchy, and the formation of library associations. The work of the first generation of librarians raises questions about the gender pay gap, women's career opportunities, leadership positions and examples of gender segregation. In this conservative framework Paul Ladewig's views seem to be liberal because he used substantive requirements (knowledge, skills and competences) and not gender criteria when it comes to hiring employees.

KEYWORDS: female librarians; librarianship in Germany (1895–1933); Paul Ladewig; Catechism of Library; feminization of librarianship; professionalization of librarianship

Dr hab. Henryka Ilgiewicz
Instytut Badań Kultury Litwy, Wilno
ilgiewicz@mail.ru

INSPIRACJE OŚWIATOWE I KULTURALNE MIĘDZYWOJENNEJ BIBLIOTEKI UNIWERSYTECKIEJ W WILNIE

W październiku 1919 roku razem ze wskrzeszonym Uniwersytetem Stefana Batorego w Wilnie otwarto również Bibliotekę Uniwersytecką. Oprócz głównych zadań, jak gromadzenie i porządkowanie zbiorów oraz obsługa czytelników, biblioteka prowadziła, jak sugerował niemiecki bibliotekarz Paul Ladewig w słynnym dziele *Katechizm biblioteki*, działalność oświatową i kulturalną. Z inicjatywy jej pracowników w 1923 roku zostało założone Wileńskie Koło Związku Bibliotekarzy Polskich, w 1924 roku – Towarzystwo Przyjaciół Biblioteki Stefana Batorego w Wilnie, w 1926 roku – Towarzystwo Bibliofilów Polskich w Wilnie. Kierownictwo i pracownicy Biblioteki Uniwersyteckiej brali czynny udział w działalności wymienionych towarzystw, wspólnie organizowali posiedzenia odczytowe, wystawy, zwiedzanie wileńskich archiwów, bibliotek i muzeów, uroczyste wieczory ku uczczeniu zasłużonych bibliotekarzy oraz innych działaczy nauki i kultury. Na organizowane w Bibliotece Uniwersyteckiej imprezy, prócz pracowników Biblioteki Uniwersyteckiej i członków wymienionych towarzystw, zapraszano profesorów i pracowników naukowych Uniwersytetu Stefana Batorego, przedstawicieli innych organizacji, nauczycieli, dziennikarzy itp. Dużą popularnością cieszyły się urządzone w lokalu biblioteki wystawy. Zwiedzali je nie tylko wilnianie, ale także liczne wycieczki z innych miast. Biblioteka Uniwersytecka w Wilnie takim sposobem przyczyniła się znacznie do szerzenia w społeczeństwie wiedzy naukowej, poznania ojczystej historii i kultury, wychowania młodzieży w duchu patriotycznym i obywatelskim.

SŁOWA KLUCZOWE: międzywojenne Wilno; Biblioteka Uniwersytecka w Wilnie; wystawy; akcja odczytowa; bibliotekarstwo; wileńskie towarzystwa bibliotekarzy; wileńscy bibliofile

THE EDUCATIONAL AND CULTURAL INSPIRATION OF THE INTERWAR UNIVERSITY LIBRARY IN WILNO

On October 1919, the newly-resurrected Stefan Batory University in Wilno saw the opening of the University Library. Aside from its main tasks of collecting and organizing the book collections and providing service to library users, the Library sponsored, as the German librarian Paul Ladewig suggested in his famous work *The Catechism of the Library*, educational and cultural activities. Through the initiative of the Library's employees, in 1923 The Vilnius Circle of the Polish Librarians' Union was established, followed in 1924 by The Society of Friends of the Stefan Batory University Library, and in 1926 by The Polish Bibliophile Society in Vilnius. The management and employees of the University Library took active participation in the activities of the above-named organizations. They coordinated the organization of lectures, exhibits, visits to the university archives, libraries and museums, and ceremonial evenings honoring distinguished librarians as well as other cultural and academic notables. Invited to these events were such dignitaries as professors and faculty of the Stefan Batory University, representatives of other organizations, teachers, and journalists, among others. Exhibits organized by the Library were especially popular. Not only did Wilno residents visit these exhibits, but many groups from other towns and cities traveled to Wilno to view them. In this way, the University Library in Wilno helped spread academic knowledge of local history and culture throughout society and helped develop the patriotic and civic spirit of the local youth.

KEYWORDS: interwar Wilno; The University Library in Wilno; exhibits, lectures; library science; the Wilno Library Society; Wilno bibliophiles

Dr Bernardeta Iwańska-Cieślik
Uniwersytet Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy
Instytut Komunikacji Społecznej i Mediów
biwanska@ukw.edu.pl

KWESTIA BIBLIOTEK PARAFIALNYCH W PIERWSZYCH WYDAWNICTWACH DRUKARNI DIECEZJALNEJ WE WŁOCŁAWKU (1906–1913)

Drukarnia Diecezjalna we Włocławku oficjalnie zaczęła swoją działalność w 1907 roku, lecz pierwsze druki ukazały się już w rok wcześniej. Ramy chronologiczne referatu tworzą *Katalog tymczasowy dzieł religijnych i świeckich wydany dla bibliotek parafialnych...* (1906) oraz *Katalog Księgarni Powszechnej* (1913). Razem z nimi ukazały się 173 pozycje, w tym książki, broszury, wydawnictwa periodyczne: „Kronika Diecezji Kujawsko-Kaliskiej”, „Ateneum Kapłańskie” i seryjne, jak „Monumenta Historica Dioceseos Wladislaviensis”, na łamach których wielokrotnie nawiązywano do kwestii bibliotek i samego czytelnictwa, a przede wszystkim księżnic w parafiach. Ich powstawanie zostało wywołane przez działania katolickich organizacji na rzecz społeczeństwa (np. Związek Katolicki) oraz odezwą włocławskiego księdza Mariana Fulmana. Ich celem było m.in. popularyzowanie odpowiedniej literatury dla odbiorcy katolickiego i stworzenie warunków do samokształcenia. Stanowiły one biblioteki parafialne nowego typu. Druki włocławskie dostarczają również danych na temat ich starego typu, które były wynikiem wieloletniego gromadzenia ksiąg liturgicznych oraz pasji kolekcjonerskich proboszczów. Wiadomości o bibliotekach dostarczają wydawnictwa źródłowe, a ich głównym inicjatorem był infułat katedralny Stanisław Chodyński.

SŁOWA KLUCZOWE: biblioteki parafialne; drukarnie diecezjalne; Włocławek; prasa włocławska

**PARISH LIBRARIES IN THE FIRST PUBLICATIONS
OF THE DIOCESAN PRINTING HOUSE IN WŁOCLĄWEK (1906–1913)**

The Diocesan Printing House in Włocławek started its activity in 1907, but the first prints appeared a year earlier. The chronological framework refers to the *Catalog of sacred religious and secular works published for parish libraries...* (1906) and the *Catalog of the General Bookstore* (1913). Together with them, 173 were published, including books, brochures, periodicals: "Kronika Diecezji Kujawsko-Kaliska", "Ateneum Kapłańskie" and serial ones, such as "Monumenta Historica Dioeceseos Wladislaviensis", in the pages of individual relapses into creating libraries and reading itself, especially the libraries in the parishes. They were caused by the action of a Catholic organization for the benefit of society (eg Związek Katolicki) and the calling of a priest from Włocławek, Marian Fulman. Their aim was popularizing literature for Catholic audiences and creating conditions for self-education. They constituted parish libraries of a new type. Prints of Włocławek also provide data on their old type, which were old liturgical collections or priests' private library. The news about libraries are provided by the source publication, and their main initiator was the cathedral miter Stanisław Chodyński.

KEYWORDS: parish libraries, diocesan printing houses, Włocławek, press of Włocławek

Dr Edyta Kołodziejczyk
Politechnika Łódzka
edyta.kolodziejczyk@p.lodz.pl

WARTOŚCI INTERPERSONALNE I ORGANIZACYJNE WYZNACZNIKAMI ROZWOJU WSPÓŁCZESNEJ BIBLIOTEKI AKADEMICKIEJ

Kultura korporacyjna wyraża się w jej wartościach. Łańcuch wartości każdej biblioteki wpływa na zaangażowanie pracowników i sprzyja budowaniu jej potencjału innowacyjnego. Posiadanie silnych wartości pozwala na sprecyzowanie kultury w miejscu pracy, która pozytywnie wpływa na funkcjonowanie biblioteki przez zaangażowanie zatrudnionych w niej osób, co prowadzi do większej satysfakcji klientów i kontrahentów. Istotą kultury organizacyjnej jest to, by była ona nośnikiem jasnych oczekiwań, przekładających się w sformułowanej na potrzeby biblioteki deklaracji głównych wartości.

Celem badania w Bibliotece Politechniki Łódzkiej było sformułowanie takiej deklaracji. W tym celu opracowano listę przykładowych wartości interpersonalnych i organizacyjnych. Taka deklaracja pozwoli usprawnić komunikację wewnętrzną i zewnętrzną. Będzie stymulować bibliotekę do rozwoju w poszukiwaniu nowych rozwiązań organizacyjnych.

SŁOWA KLUCZOWE: biblioteki szkół wyższych; biblioteki akademickie; kultura korporacyjna; kultura organizacyjna; wartości interpersonalne; wartości organizacyjne; zarządzanie biblioteką

INTERPERSONAL AND ORGANIZATIONAL VALUES AS DETERMINANTS OF THE DEVELOPMENT OF A MODERN ACADEMIC LIBRARY

Corporate culture is expressed in its values. Each library's value chain influences employee engagement and fosters its innovation potential. Having strong values allows you to specify the culture in the workplace, which positively affects the functioning of the library through the involvement of people employed in it, which leads to greater satisfaction of customers and contractors. The essence of organizational culture is that it should be a carrier of clear expectations translated into a declaration of main values formulated for the needs of the library. The aim of the study in the Library of the Lodz University of Technology was to formulate such a declaration. For this purpose, a list of exemplary interpersonal and organizational values was developed. Such a declaration will improve internal and external communication. It will stimulate the library to develop in search of new organizational solutions.

KEYWORDS: university libraries; academic libraries; corporate culture; organizational culture; interpersonal values; organizational values; library management

Prof. dr hab. Albert S. Kotowski
Uniwersytet Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy
a.kotowski@ukw.edu.pl

NIEMCÓW KŁOPOTY Z HISTORIĄ

Tematem wykładu jest próba odpowiedzi na pytanie, jak Niemcy postrzegają swoją historię, jakie mają podejście do przeszłości, czy i jaka jest różnica między Niemcami i Polakami w rozumieniu historii i w interpretacji wydarzeń i faktów historycznych. Nie bez znaczenia jest też pokazanie różnic w kształceniu historycznym dzieci i młodzieży po obu stronach Odry. Wykład jest oparty o moje doświadczenia z ponad dwudziestoletniej pracy jako nauczyciel akademicki na uniwersytetach we Fryburgu Bryzgowijskim i w Bonn.

SŁOWA KLUCZOWE: Niemcy; stosunki niemiecko-polskie; historia; edukacja historyczna; stereotypy

GERMANS PROBLEMS WITH HISTORY

The topic of the lecture is an attempt to answer the question of how Germans perceive their history, how they approach the past, whether and what is the difference between Germans and Poles in the understanding of history and in the interpretation of historical events and facts. It is also important to show the differences in the historical education of children and young people on both sides of the Oder. The lecture is based on my experience of more than twenty years as an academic teacher at the Universities of Freiburg and Bonn.

KEYWORDS: Germany; German-Polish relations; history; historical education; stereotypes

Dr Paweł Marzec
Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu
Wydział Filozofii i Nauk Społecznych
Katedra Badań Przestrzeni Informacyjnej
Instytut Badań Informacji i Komunikacji
marzec@umk.pl

ANALIZA TECHNOLOGII WYKORZYSTYWANYCH W SERWISACH INTERNETOWYCH BIBLIOTEK PUBLICZNYCH W POLSCE

Przedmiotem referatu jest analiza serwisów internetowych bibliotek publicznych w Polsce. Stanowi ona kontynuację opisu wyników badań realizowanych w roku 2017 oraz 2019, które ograniczone były do analizy serwisów internetowych bibliotek publicznych z województwa kujawsko-pomorskiego. Podobnie jak poprzednio, punktem wyjścia do rozważań nad podjętą problematyką są dwa stwierdzenia Paula Ladewiga:

Zadania bibliotek w różnych czasach są różne, a zatem rozwiązania również.

Problemem każdej biblioteki jest znalezienie najkrótszej drogi do wszystkich.

Przedmiotem podjętych badań są serwisy internetowe bibliotek publicznych w Polsce. Głównym celem badań jest identyfikacja zastosowanych rozwiązań technologicznych oraz porównanie stopnia ich optymalizacji w następujących kategoriach:

- a) dostosowanie do urządzeń mobilnych,
- b) optymalizacja pod kątem wyszukiwarek internetowych (SEO)
- c) poziom dostępności,
- d) poziom wydajności.
- e) zastosowanie systemów zarządzania treścią (CMS).

Wymienione kategorie stanowią kluczowe aspekty funkcjonowania serwisów internetowych w kontekście potrzeb różnych grup ich użytkowników.

SŁOWA KLUCZOWE: serwis internetowy; technologie webowe; biblioteka publiczna; Polska

THE ANALYSIS OF WEB TECHNOLOGIES USED BY WEBSITES OF PUBLIC LIBRARIES IN POLAND

The paper deals with the analysis of Polish public libraries websites. It is an extension of the research conducted in 2017 and 2019, which were limited to the websites of the Kuyavian-Pomeranian Voivodeship. The results of these studies were presented during the previous edition of the Conference „Reflections about Paul Ladewig and his *Catechism of the library*”. As before, the starting point for the discussion in the prepared paper is two statements by Paul Ladewig:

Tasks of libraries at different times are various, and therefore solutions are different too.

The problem of each library is to find the shortest way to all of us.

The main aim of the research is the identification of implemented web technology in the following categories:

- a) mobile devices adaptation,
- b) search engine optimization (SEO)
- c) accessibility,
- d) performance,
- e) content management systems (CMS).

These are critical aspects of the functioning of websites in the context of the needs of various groups of their users.

KEYWORDS: website; web technology; public library; Poland

Dr hab. Katarzyna Materska
Uniwersytet Śląski w Katowicach
Instytut Nauk o Kulturze
katarzyna.materska@us.edu.pl

**KONCEPCJA EKOSYSTEMU BIBLIOTECZNEGO JAKO TEORIA SPINAJĄCA ELEMENTY
*KATECHIZMU BIBLIOTEKI PAULA LADEWIGA***

Lektura *Katechizmu biblioteki* Paula Ladewiga stała się bodźcem do spojrzenia na sprawy biblioteki przez pryzmat ewolucyjnych systemów. Termin „ekosystem” został szeroko przyjęty poza swoją pierwotną domeną w biologii, a analogia ekosystemowa jest obecnie postrzegana jako wartość dodana w wielu obszarach badań. Wystąpienie jest próbą zaprezentowania ekosystemowych koncepcji w odniesieniu do biblioteki i rozważenia, na ile są one użyteczne do badania bibliotek i projektowania ich nowych ról, do wyznaczania współzależności i interakcji pomiędzy różnymi elementami organizmów bibliotecznych oraz innymi podmiotami środowisk informacyjnych.

Na podstawie zidentyfikowanej literatury autorka indukcyjnie wyprowadza obowiązkowe i różnicujące cechy ekosystemów z udziałem bibliotek, które są odpowiednie do wyjaśnienia konfiguracji ekosystemów bibliotecznych. Spostrzeżenia Paula Ladewiga poczynione 100 lat temu, chwilami pozornie niespójne, zdają się wspierać użyteczność koncepcji ekosystemu bibliotecznego do badania bibliotek, a w szczególności aspektów zarządzania nimi w różnorodnych środowiskach.

SŁOWA KLUCZOWE: ekosystem; ekosystem biblioteczny; współzależności; Paul Ladewig, zarządzanie biblioteką

**THE CONCEPT OF THE LIBRARY ECOSYSTEM AS A THEORY LINKING ELEMENTS OF
PAUL LADEWIG'S *THE CATECHISM OF LIBRARY***

Reading Paul Ladewig's *The Catechism of Library* provided the impetus to look at library issues through the lens of evolutionary systems. The term 'ecosystem' has been widely adopted beyond its original domain in biology, and the ecosystem analogy is now seen as an added value in many areas of research. This talk is an attempt to present ecosystemic concepts in relation to the library and to consider how useful they are for studying libraries, designing their new roles, and delineating the interdependencies and interactions between different elements of library organisms and other actors in information environments.

Based on the identified literature, the author inductively derives obligatory and differentiating characteristics of ecosystems involving libraries that are suitable for explaining the configuration of library ecosystems. Paul Ladewig's observations made 100 years ago, at times seemingly incoherent, seem to support the utility of the library ecosystem concept for the study of libraries and, in particular, aspects of their management in diverse environments

KEYWORDS: ecosystem; library ecosystem; interdependencies; Paul Ladewig; library management

Dr inż. Agnieszka Młodzka-Stybel, mgr Aneta Gąsiewska
Centralny Instytut Ochrony Pracy – Państwowy Instytut Badawczy
w Warszawie
angas@ciop.pl, agmlo@ciop.pl

**ZBIORY BIBLIOTEKI CENTRALNEGO INSTYTUTU OCHRONY PRACY –
PAŃSTWOWEGO INSTYTUTU BADAWCZEGO JAKO NARZĘDZIE UPOWSZECHNIANIA
OŚWIATY W ZAKRESIE BHP W KONTEKŚCIE *KATECHIZMU BIBLIOTEKI P. LADEWIGA***

Gromadzenie i udostępnianie zasobów informacyjnych Biblioteki Instytutu wpisuje się w działania ukierunkowane na poprawę bezpieczeństwa pracy, ochronę zdrowia i życia pracowników. Szybkie zmiany, zachodzące w środowisku pracy, wymagają nieustannego dostosowywania działań Biblioteki. W ślad za myślą Paula Ladewiga: „Zadania bibliotek w różnych czasach są różne, a zatem rozwiązania również” Biblioteka stara się nadążyć za najnowszymi trendami poprzez dobór najnowszych pozycji piśmiennictwa do gromadzonych zasobów oraz zachowania piśmiennictwa archiwalnego, o znaczeniu historycznym.

Biblioteka podjęła prace nad digitalizacją, które mają na celu „ożywienie księgozbioru” i jednocześnie służą zapewnieniu ochrony unikatowych obiektów. Zachowanie dziedzictwa materialnego dorobku autorów zajmujących się obszarem bhp jest niezwykle istotne dla utrzymania nie tylko ciągłości historycznej zbiorów, ale także szerokiego udostępniania materiałów z omawianego zakresu.

W referacie przedstawiono działania biblioteki związane z zachowaniem wydawnictw archiwalnych, dotyczących rozwoju przemysłu w Polsce oraz wyboru i upowszechniania najnowszego piśmiennictwa ma temat przemysłu 4.0. Gromadzone zasoby stanowią istotne wsparcie dla działań edukacyjnych, upowszechniania informacji i wiedzy w zakresie bezpieczeństwa i higieny pracy.

SŁOWA KLUCZOWE: rozwój przemysłu; digitalizacja zbiorów; przemysł 4.0

**THE COLLECTION OF THE LIBRARY OF THE CENTRAL INSTITUTE FOR LABOUR
PROTECTION – NATIONAL RESEARCH INSTITUTE AS A TOOL FOR THE
DISSEMINATION OF OSH EDUCATION IN THE CONTEXT OF P. LADEWIG'S
*CATECHISM OF LIBRARY***

Gathering and sharing information resources of the Institute's Library is a part of activities aimed at improving occupational safety, protection of workers' health and life. The rapid changes taking place in the working environment require continuous adaptation of the Library's activities. Following Paul Ladewig's thought: 'The tasks of libraries vary at different times, and also the solutions', the Library strives to keep up with the latest trends by selecting the newest resources for the collection and preserving archival ones of historical importance.

The library has embarked on digitalisation task to "revitalise the old collection" and ensure the preservation of unique objects. Preserving the material heritage of the achievements of authors dealing with OSH is extremely important for maintaining not only the historical continuity of the collections, but also for making materials in this field widely available.

The paper presents the library's activities related to the preservation of archival publications, concerning the development of industry in Poland, as well as the selection and dissemination of the latest literature on the subject of Industry 4.0. The collected resources provide important support for educational activities, popularisation of information and knowledge in the field of occupational health and safety.

KEYWORDS: industry development; digitalisation of resources; Industry 4.0

Dr Jana Brožovská Onderková
Slezská univerzita v Opavě
Ústav bohemistiky a knihovnictví
Filozoficko-přírodovědecká fakulta
jana.underkova@fpf.slu.cz

VEŘEJNÉ KNIHOVNY A VZDĚLÁVÁNÍ DOSPĚLÝCH V ČESKOSLOVENSKU V LETECH 1918–1938

Příspěvek dokladuje tezi Paula Ladewiga „Knihovník musí umět víc než to učitel: umět učit bez vyučování.“ na příkladech aktivit československých knihovníků z období 1918–1938. Československé veřejné knihovnictví bylo v této době ovlivněno anglosaskými vzory v oblasti vzdělávání dospělých a to jak z hlediska legislativního vymezení činnosti knihoven, tak z hlediska aktivit a iniciativ jednotlivých knihovníků a jejich sdružení. V úvodu se příspěvek bude věnovat roli československého státu ve vymezení oblasti vzdělávání dospělých. Stěžejní část se zaměří a analýzu konkrétních příkladů těchto aktivit v praxi tehdejších veřejných knihoven s důrazem na roli, vliv a výsledky práce vybraných konkrétních představitelů československého knihovnictví této doby. Okrajově se příspěvek věnuje také nestátním institucím, které se v tomto období v ČSR věnovaly mimoškolnímu vzdělávání dospívající a dospělé populace. V závěrečné části bude provedeno srovnání vzdělávacích aktivit veřejných knihoven s proklamovanými cíli i se zahraniční praxí.

KLÍČOVÁ SLOVA: 1918-1938; Československo; osvěta; veřejná knihovna; menšiny

PUBLIC LIBRARIES AND ADULT EDUCATION IN CZECHOSLOVAKIA 1918–1938

The paper proves Paul Ladewig's thesis "The librarian must be able to do more than the teacher: to be able to teach, not to teach.." with examples of the activities of Czechoslovak librarians in the period 1918-1938. Czechoslovak public librarianship at this time was influenced by Anglo-Saxon models in the field of adult education, both in terms of the legislative framework and the activities and initiatives of individual librarians and their associations. In the introduction, the paper discusses the role of the Czechoslovak state in defining the field of adult education. The main part then will focus and analysis of specific examples of these activities in the practice of public libraries of the time, with emphasis on the role, influence and results of the work of selected Czechoslovak librarians. The paper also focuses marginally on non-state institutions that were involved in out-of-school education of adolescents and adults in the Czechoslovakia during this period. The final part will compare the educational activities of public libraries with the proclaimed goals and with foreign practice.

KEYWORDS: 1918–1938; Czechoslovakia; adult education; public library; minorities

Dr Ганна Охріменко
The National University of Ostroh Academy
Ukraine
anna.okhrimenko@oa.edu.ua

СТАН КУЛЬТУРИ КНИГИ ТА РОЛЬ ЕЛЕКТРОННОЇ БІБЛІОТЕКИ ДЛЯ ЗДОБУВАЧА ВИЩОЇ ШКОЛИ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ВІЙНИ

На момент російського вторгнення в Україні фактично функціонував 14 351 бібліотечний заклад, а станом на кінець травня їх кількість зменшилася до 11 876 [1]. Відповідно постає проблема не лише збереження, а української ідентичності на Сході країни, яка має вираження через книжну культуру. Варто зазначити, що поняття книжної культури є міждисциплінарним. Водночас, традиційне читання книги поступово доповнюється читанням електронним і спілкуванням навколо прочитаного [3]. Створюється «навколокнижне середовище», метою якого є формування не лише культури читання, а культуру книги в цілому. Не менш важливим є альтернативність у виборі способу поширення книжкової продукції. Інформаційний продукт у електронному форматі не містить етапу «виробництво», оскільки не потрібне книгодрукування, та етапу «дистрибуція» – через відсутність необхідності зберігання.

Електронні технології прийшли перетворили бібліотеки у інноваційні центри зберігання й використання консолідованої інформації. Сучасна бібліотека університету інтегрує рукописні, друковані та електронні ресурси, баз даних і баз знань, впроваджує автоматизовані форми інформаційного забезпечення користувачів. Водночас існують певні причини непопулярності електронних бібліотек: 1) інформація з традиційних носіїв інформації краще сприймається; 2) ускладнений алгоритм пошуку інформації та незручний інтерфейс; 4) значний відсоток деактуалізованої інформації.

Ключові слова: сучасна культура книги; українські бібліотеки; традиційні та електронні книги.

**THE CURRENT SITUATION WITH BOOK CULTURE AND THE ROLE
OF THE ELECTRONIC LIBRARY FOR BACHELORS OF UNIVERSITIES IN UKRAINE
DURING THE WAR WITH RUSSIA**

Book culture hadn't belong to the priority areas of activity of library institutions in Ukraine. The most discussed aspects were the problem of information culture and discussions regarding the full transition to electronic and holographic carriers of information resources. At the same time, everything changed after Russia's open aggression against Ukraine. The destruction of the infrastructure of library institutions, in particular in the Eastern and Central parts of Ukraine, made it impossible to develop digitization and informatization of libraries in this region. Accordingly, the basic need of libraries will be to preserve the culture of the Ukrainian book as a sign of national identity. The concept of book culture is interdisciplinary and multi-meaningful. In general, book culture is studied in theoretical-methodological, historical and applied aspects. Traditional book reading is gradually supplemented by electronic reading and communication around what is read. The goal of the book environment is the formation not only of reading culture, but of book culture as a whole. The modern library of a higher educational institution integrates handwritten, printed and electronic resources, organizes work with documents on any information medium, carries out the evolution of reference and search equipment – develops the book culture of modern youth. Ukrainian students of higher education actively use e-books and are fully aware of the basic functions of the library.

KEYWORDS: current book culture; Ukrainian libraries; tradition media vs e-books.

Dr Sławomir Oxenius
Universität Passau
s.a.oxenius@gmail.com

**OD „BIBLIOTEK LUDOWYCH“ DO „WSPÓŁCZESNEJ BIBLIOTEKI” – PAULA LADEWIGA
*DIE BIBLIOTHEK DER GEGENWART***

Paula Ladewiga można uznać za jednego z głównych ideologów i propagatorów ruchu „bibliotek ludowych” (Bücherhallenbewegung), który to na wzór anglo-amerykańskich „public libraries” miał na celu głęboką reformę skostniałego systemu bibliotecznego w cesarstwie niemieckim. Już wkrótce udało się Ladewigowi zrealizować swoje założenia teoretyczne w praktyce, jako organizatorowi biblioteki koncernu Kruppa w Essen (Kruppsche Bücherhalle). Jednak rozbieżności w wizjach rozwoju instytucji z jej fundatorami zmusiły Ladewiga do zmiany miejsca działalności. Doświadczenia, które zebrał w trakcie realizacji tego projektu nie poszły jednak na marne, a wnioski, które z niego wyciągnął można odnaleźć w szeregu jego prac. W roku 1923 ukazała się drukiem praca pod tytułem *Współczesna biblioteka (Die Bibliothek der Gegenwart)*, która stanowi kwintesencję wizji nowoczesnej księżnicy Paula Ladewiga i obok jego „katechizmu biblioteki” zasługuje na osobne omówienie, zwłaszcza że część zawartych w niej prze myśleń pozostaje nadal aktualna.

SŁOWA KLUCZOWE: Paul Ladewig; biblioteki ludowe; współczesna biblioteka; poglądy

FROM "PEOPLE'S LIBRARIES" TO "MODERN LIBRARIES" – PAUL LADEWIG
DIE BIBLIOTHEK DER GEGENWART

Paul Ladewig can be considered one of the main ideologists and promoters of the "people's libraries" movement (Bücherhallenbewegung), which, on the model of the Anglo-American "public libraries", aimed to profoundly reform the ossified library system in the German Empire. Ladewig soon succeeded in putting his theoretical assumptions into practice as the organiser of the Krupp library in Essen (Kruppsche Bücherhalle). However, diverging visions of the institution's development with its founders forced Ladewig to relocate. The experience he gathered during this project was not in vain, however, and the lessons he learned from it can be found in a number of his works. In 1923, a work entitled *Die Bibliothek der Gegenwart* (*The Modern Library*) appeared in print, which represents the quintessential vision of Paul Ladewig's modern bookshop and, alongside his 'catechism of the library', deserves a separate discussion, especially as some of the thoughts contained therein are still relevant today.

KEYWORDS: Paul Ladewig; folk libraries; contemporary library; views

Dr Tadeusz Adam Ożóg
Kyoto Sangyo University
adam@ozog.jp

KSZTAŁTOWANIE JAPOŃSKIEJ WSPÓŁCZESNOŚCI KSIĄŻKI I ICH CYRKULACJA W OKRESIE EDO (1603–1868)

Okres Edo z wielu względów jest istotny w kształtowaniu japońskiej kultury i tożsamości. W czasie izolacji i zerwania prawie wszystkich kontaktów z zagranicą, książka i jej ogólna dostępność była ważnym elementem kulturotwórczym w praktycznie wszystkich dziedzinach życia. Ze względu na jej popularność i dostępność także w środowiskach mieszczańskich bardzo szybko stała się najważniejszym medium wiedzy. W każdej z warstw społeczeństwa książka spełniała nieco inną funkcję, ale jej obecność była dla wszystkich grup nie tylko środkiem propagacji wiedzy, ale już od samego początku była także ważnym źródłem rozrywki. Obok rozpraw filozoficznych, religijnych, wojskowych czy politycznych, także powieści miłosne, przygodowe i fantastyczne cieszyły się olbrzymią popularnością. Połączone z rysunkiem stały się także pierwowzorem komiksu jako formy przekazu również naukowych treści.

W referacie zwrócę uwagę na stosunkowo łatwą dostępność książek i relatywną powszechność umiejętności czytania jako przyczyny szybkiego rozwoju Japonii po rozpoczęciu procesu modernizacji w połowie XIX w.

SŁOWA KLUCZOWE: Japonia; Edo; książka; wahon; terakoya

SHAPING JAPANESE MODERNITY
BOOKS AND THEIR CIRCULATION IN THE EDO PERIOD (1603–1868)

The Edo period is essential in shaping Japanese culture and identity for many reasons. At the time of isolation and the severing of almost all contacts with foreign countries, books and their general availability was an important culture-creating element in practically all areas of life. Due to their popularity and availability also in middle and lower classes, they quickly became the most important medium of knowledge. In each of the social strata, books fulfilled a slightly different function, but for all groups they were not only means of transferring knowledge, but from the very beginning also an important source of entertainment. In addition to philosophical, religious, military or political treatises, also love, adventure and fantasy novels enjoyed great popularity. Combined with drawings, they became the prototype of the comic book, not only for entertainment but also as a means to facilitate better understanding of sophisticated religious and philosophical concepts.

In my presentation I will focus on the relatively easy availability of books and the relative universality of reading skills as the reasons for the rapid development of Japan at the beginning of the modernization process in the mid-nineteenth century.

KEYWORDS: Japan; Edo; books; wahan; terakoya

Dr Elżbieta Pokorzyńska
Uniwersytet Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy
e.pokorzynska@ukw.edu.pl

LEKSYKON OPRAWOZNAWCZY

Odpowiadając na postulaty środowiska polskich badaczy opraw książek, podjęto się przygotowania opracowania encyklopedycznego, realizowanego w ramach grantu finansowanego przez Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego w latach 2015–2023. Uczestnictwo księgoznawcy, konserwatora oraz historyka sztuki zapewniało interdyscyplinarny ogląd tematu. Punktem wyjścia była analiza wielu analogicznych publikacji obcojęzycznych, służąca także zestawieniu listy przewidywanych haseł. Dla ich opracowania przeprowadzono pogłębione studia literatury przedmiotu, w szczególności zagranicznej. Dla uzyskania jak najwyższej jakości naukowej i użytkowej leksykonu zdecydowano o dołączeniu do każdego hasła dokumentacji bibliograficznej, odpowiedników obcojęzycznych oraz reprezentatywnych ilustracji. Autorzy zmagali się z problemami natury terminologicznej, podejmowali decyzje o ograniczeniu pola tematycznego, a mimo to uzyskane dzieło kilkakrotnie przerosło zakładaną objętość. Będący efektem pracy *Leksykon oprawoznawczy* ma dwojaką postać: elektroniczną i książkową. Postać cyfrowa umożliwia wolny dostęp do treści, także czytelnicy obcojęzyczni mogą się nim posługiwać przy użyciu automatycznego tłumacza.

SŁOWA KLUCZOWE: oprawoznawstwo; intrologatorstwo; wydawnictwa encyklopedyczne; leksykografia

LEXICON OF BINDING

In response to the postulates of the Polish book binding research community, an encyclopedic study was undertaken, under a financial grant by the Ministry of Science and Higher Education in the years 2015–2023. The participation of a book scientist, conservator and art historian, provides an interdisciplinary view on the matter. The starting point was the breakdown of many similar foreign-language publications, that aided us in creation of our list of expectant articles. In order to obtain the highest scientific and functional quality, it was decided to attach bibliographic documentation, foreign language terminology equivalents and representative illustrations to each entry. Even though authors struggled with terminology and limited their range of topics, created project exceeded the expectations several times. Created this way *Lexicon of book binding* has two forms: digital and printed. The digital form allows free access to the content, and foreign-language readers can use it with an automatic translator.

KEYWORDS: bookbinding study; encyclopedic publications; lexicography

Dr hab. Arkadiusz Pulikowski
Uniwersytet Śląski w Katowicach
Instytut Nauk o Kulturze
arkadiusz.pulikowski@us.edu.pl

WYSZUKIWANIE PEŁNOTEKSTOWE W POLSKICH I ZAGRANICZNYCH BIBLIOTEKACH CYFROWYCH NA PRZYKŁADZIE OSOBY PAULA LADEWIGA

Na przestrzeni ostatnich dwóch dekad miał miejsce dynamiczny rozwój bibliotek cyfrowych. Najbardziej widocznym przejawem zachodzących zmian była systematycznie rosnąca liczba udostępnianych dokumentów. Dzięki realizacji niezliczonych projektów digitalizacyjnych można dziś zdalnie korzystać z milionów zdygitalizowanych obiektów dziedzictwa kulturowego w skali kraju, Europy i świata. Oprócz tradycyjnego dostępu z wykorzystaniem pól opisu bibliograficznego, do znacznej części dokumentów tekstowych można dotrzeć korzystając z wyszukiwania pełnotekstowego. Otwiera ono badaczom nowe możliwości pozyskania informacji na interesujące ich tematy.

Celem wystąpienia jest pokazanie aktualnych możliwości i ograniczeń wyszukiwania w treści dokumentów, realizowanego zarówno w krajowych, jak i zagranicznych bibliotekach cyfrowych. Wiodącym tematem wyszukiwań będzie Paul Ladewig. Poszukiwanie informacji na jego temat będzie pretekstem do przywołania jego dorobku i pokazania obecności w krajowych i światowych zasobach dziedzictwa kulturowego.

SŁOWA KLUCZOWE: biblioteki cyfrowe; wyszukiwanie informacji; wyszukiwanie pełnotekstowe; Paul Ladewig

FULL-TEXT SEARCH IN POLISH AND FOREIGN DIGITAL LIBRARIES ON THE EXAMPLE OF THE FIGURE OF PAUL LADEWIG

Over the past two decades, there has been a dynamic development of digital libraries. The steadily increasing number of available documents was the most visible evidence of the changes. Thanks to countless digitization projects, it is now possible to remotely access millions of digitized cultural heritage objects on a national, European, and global scale. In addition to traditional access using bibliographic description fields, a significant part of textual documents can be accessed using full-text search. It opens new possibilities for researchers to obtain information on topics of interest.

The purpose of the presentation is to demonstrate the current possibilities and limitations of full-text search for documents implemented in Polish and foreign digital libraries. The leading topic of the exemplary search will be Paul Ladewig. Searching for information about him will serve as a pretext to recall his achievements and demonstrate his presence in national and global cultural heritage resources.

KEYWORDS: digital libraries; information retrieval; full-text search; Paul Ladewig

Dr Dorota Sidorowicz-Mulak
Zakład Narodowy im. Ossolińskich, Wrocław
dorota.sidorowicz@ossolineum.pl

BADANIA PROWENIENCYJNE I DZIAŁALNOŚĆ PROWENIENCYJNEJ GRUPY ROBOCZEJ

W referacie omówiona zostanie historia badań proveniencyjnych w Polsce od początku XX wieku do czasów współczesnych. Pionierskie prace Franciszka Biesiadeckiego i Kazimierza Piekarskiego nad biblioteką króla Zygmunta Augusta stały się przyczynkiem do dalszych badań i dyskusji nad celami i metodami tego rodzaju badań. Postulaty dotyczące badań proveniencyjnych zebrał Piekarski w artykule *O zadania i metody badań proveniencyjnych* z 1929 roku. Uważał on, że najważniejsze jest odnotowanie nazwisk właścicieli danej książki z epoki, aby poznać jej oddziaływanie na społeczeństwo. Refleksje te były rozwijane w okresie międzywojennym i po II wojnie światowej. Wśród pierwszych bibliologów poruszających kwestie teoretyczne i praktyczne w kwestii badań proveniencyjnych po 1945 roku znaleźli się Bronisław Kocowski i Barbara Bieńkowska. Zainicjowane przez nią kierunki działania mają swoich kontynuatorów do dziś. Powoli ewoluowało także spojrzenie na cele badań. Współcześni badacze zainteresowani są historią danej książki i rękopisu od początku wejścia w obieg społeczny aż do czasów współczesnych. Na tym tle przedstawiona zostanie działalność Proveniencyjnej Grupy Roboczej, jej geneza i cele oraz osiągnięcia. Funkcjonująca od 2016 roku Grupa zrzesza pracowników bibliotek i innych instytucji naukowych prowadzących badania proveniencyjne na księgozbiorach historycznych przechowywanych w polskich bibliotekach publicznych i kościelnych.

SŁOWA KLUCZOWE: badania proveniencyjne; proveniencja; księgozbiory historyczne

PROVENANCE RESEARCH AND ACTIVITIES OF THE PROVENANCE WORKING GROUP

This paper discusses the history of provenance research in Poland from the early 20th century up to the present. The research, as well as discussion on its aims and methods were inspired by Franciszek Biesiadecki's and Kazimierz Piekarski's pioneering studies on King Sigismund Augustus's library. Piekarski collected postulates concerning provenance research in his article *O zadania i metody badań proweniencyjnych* [*On the Purpose and Methods of Provenance Research*] from 1929. He believed that the impact of a book on society could be best recognised by recording the names of people who owned the book in the given period. This thought was further developed during the interwar period and after the Second World War. Among the first bibliologists to address theoretical and practical issues in provenance research after 1945 were Bronislaw Kocowski and Barbara Bieńkowska. The trends initiated by Bieńkowska are still followed today. The view on research objectives has also evolved slowly. Contemporary researchers are interested in the history of books and manuscripts from the moment they start circulating in society up until modern times. This sets the context for the activities of the Provenance Working Group, its origins, objectives and achievements. In operation since 2016, the Group brings together employees of libraries and other academic institutions conducting provenance research on historical books stored in Polish public and church libraries.

KEYWORDS: provenance research; provenance; historical collections

Dr hab. Marek K. Siwiec
Uniwersytet Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy
Wydział Filozofii
mks1@post.pl

ŚMIERCIOCHRON JAKO KLATKA W POEZJI WOJCIECHA BANACHA

Autor pokazuje w szkicu związek poety Wojciecha Banacha i jego poezji z Bydgoszczą. Przede wszystkim jednak zmierza do pokazania ważnych i oryginalnych rysów poezji Wojciecha Banacha. Podkreśla, że Wojciech Banach uznawał poezję za magię języka. Stąd ważną rolę w jego poezji odgrywa generalne nastawienie na odkrywanie i eksponowanie wielości znaczeń wydobywanych z materii języka, czyli o szczególne uwrażliwienie na polisemiczność języka. Idzie tu o różnorodne idiomy, zbitki słowne, slogany, zapożyczenia, które zostają poddane poetyckiemu przetworzeniu, swoistemu „recyklingowi” (wiersz *Recykling*), aby wydobyć z nich nowe znaczenia. Te nowe znaczenia mają budować nowe symbole egzystencji. Szczególnym takim symbolem jest „śmierciochron” (*Śmierciochron* to tytuł jednej z książek poetyckich Wojciecha Banacha). Skrywa on paradoksalne przesłanie. Autor pokazuje to przesłanie w powiązaniu z motywem klatki jako szczególnie istotnym w tej poezji. To jest paradoks zamkniętości i wyzwolenia, który wiąże rozważania z motywami etycznymi i metafizycznymi.

SŁOWA KLUCZOWE: Wojciech Banach; poezja; magia języka; polisemiczność, egzystencja; „śmierciochron”; klatka; Bydgoszcz

**“A DEATH-REPELLER” OR THE CAGE
ON WOJCIECH BANACH’S POETRY**

In the essay, the author shows how the poet Wojciech Banach (and his poetry) is connected with Bydgoszcz. But first of all, he aims at demonstrating important and original features of Wojciech Banach’s poetry. For the important role in his poetry is played by its being intent on discovering and displaying multiple senses delivered from the matter of language and by him being sensitive to its polysemy. Various idioms are meant as well as compound words (e.g. the neologism of the title), slogans, borrowings: all of which are to be poetically transformed and, so to say, “recycled” (*Recycling* is another title of a poem), so as to deliver therefrom new meanings. The latter should raise some new symbols of existence, a particular item of which is the aforementioned “Death-Repeller” (*Śmierciochron* is the Polish title of one of Wojciech Banach’s poetic books). A paradoxical message is hidden in it. The author shows its being interconnected with the motive of the cage: pivotal in this poetry. We face here a paradox of being both incarcerated and liberated; the one shown to be intertwined with ethical and metaphysical considerations.

KEYWORDS: Wojciech Banach; poetry; the magic of language; polysemy; existence; “*śmierciochron*” – a “death-repeller”; cage; Bydgoszcz

Mgr Monika Sobota
Miejska Biblioteka Publiczna w Oświęcimiu
instruktor@mbp-oswiecim.pl

CZYTELNIA W BIBLIOTECE PUBLICZNEJ PEŁNA CZYTELNIKÓW

Biblioteka Galeria Książki w Oświęcimiu jest wizytówką i elementem promocji miasta. Jest postrzegana jako miejsce nowoczesne, przyjazne, otwarte, spełniające oczekiwania różnych grup społecznych. Pomieszczenia zapewniają prawidłowe gromadzenie, udostępnianie i ekspozycję zbiorów, dają możliwość organizowania różnego rodzaju przedsięwzięć. W nawiązaniu do myśli Ladewiga udowodnię, że współczesna czytelnia nie musi wzbudzać katedralnych dreszczy, powinna być miejscem przytulnym, przyjaznym czytelnikom, dostępna szybko, ale czy krótko, jak proponował bibliotekarz? Wychodząc historycznie od czytelnia (formy i zadań jakie spełniała) funkcjonującej w oświęcimskiej bibliotece w latach 90. i pierwszej dekadzie XXI wieku zaprezentuję ewolucję tego miejsca – od ciasnego kilkumetrowego pomieszczenia, w którym toczyło się całe kulturalne życie biblioteki (lekcje biblioteczne, spotkania autorskie i okolicznościowe, warsztaty komputerowe, itp.) do przestrzeni otwartych, przyjaznych czytelnikom, przestronnych w nowoczesnej bibliotece. „Mile widziane są dziś czytelnie specjalne dla gazet, czasopism i książek” pisał Ladewig. Czytelnie w Galerii Książki zajmują kilkaset metrów kwadratowych, spełniając różnorodne funkcje.

SŁOWA KLUCZOWE: czytelnia; biblioteka; funkcje; Miejska Biblioteka Publiczna w Oświęcimiu

READING ROOM IN A PUBLIC LIBRARY FULL OF READERS

Library The Book Gallery in Oświęcim is a showpiece and an element of promotion of the city. It's regarded as a modern, friendly, open place, meeting of the expectations of different social groups. The rooms ensure proper collection, sharing and display of collections, and give the opportunity to organize various types of events. Referring to Ladewig's ideas, I will prove that a modern reading room doesn't have to make cathedral shudder, it should be a cozy place, reader-friendly, accessible quickly, but for a short time, as suggested the librarian? Starting historically from the reading room (form, tasks) that functioned in the Oświęcim library in the 1990s and the first decade of the 21st century, I will present the evolution of this place - from a cramped room of several dozen meters, where all the cultural life of the library took place (library lessons, author and occasional meetings, computer workshops, etc.) to open, reader-friendly, spacious spaces in modern library. "Special reading rooms for newspapers, magazines and books are welcome today," wrote Ladewig. Reading rooms in The Book Gallery occupy several hundred square meters, fulfilling various functions.

KEYWORDS: reading room; library; functions; Municipal Library in Oświęcim

Dr Tomasz Stolarczyk
Biblioteka Uniwersytetu Łódzkiego
lenczycanin@poczta.onet.pl

„GŁOWA DO GÓRY I SPOJRZENIE NA CEL [...]”

DAWNE ZBIORY KLASZTORNE I ICH STRAŻNICY – ZAKONNI BIBLIOTEKARZE

Bernardyni, dominikanie, paulini, karmelici posiadali zbiory biblioteczne tylko na własny użytek – nikt, poza pewnymi wyjątkami, nie mógł wypożyczać ich poza obręb murów klasztornych, a nawet czasami poza pomieszczenie biblioteki. Natomiast jezuici i pijarzy prowadzili szkoły (konwikty) dla świeckich i posiadali księgozbiory, z których korzystali ich uczniowie – pijarzy do XIX w. mieli wspólne biblioteki klasztorne i szkolne. Na straży tych księgozbiorów oraz porządku w bibliotekach stali bibliotekarze (*librarii*), których zadania i funkcje były ściśle określone w ustawodawstwie zakonnym. W niniejszym referacie zostanie przedstawiona ich rola w systemie wspomnianych zakonów. Omówione zostaną także najważniejsze zbiory książek, znajdujących się w bibliotekach interesujących nas zakonów, aby uzmysłowić, jakiej wiedzy strzegli klasztorni librarjusze. Spośród książek należy zwrócić szczególną uwagę na dzieła teologiczne, zbiory różnych typów kazań, począwszy od kazań na niedziele i święta, po kazania przygodne (okolicznościowe) oraz prace historyczne (o historii świeckiej i kościelnej) u paulinów, a także dzieła zakazane.

SŁOWA KLUCZOWE: bernardyni; dominikanie; karmelici; paulini; biblioteki; bibliotekarze; księgozbiory, XVI–XIX w.; Polska

"HEAD UP AND LOOK AT THE GOAL [...]"
FORMER MONASTERY COLLECTIONS AND THEIR GUARDIANS –
MONASTIC LIBRARIANS

Bernardines, Dominicans, Paulines, Carmelites had library collections only for their own use – no one, with some exceptions, could borrow them outside the monastery walls and sometimes even outside the library. The Jesuits and the Piarists, on the other hand, ran schools (convicts) for the laity and had book collections that were used by their students – the Piarists had common monastic and school libraries until the 19th century. These book collections and the order in the libraries were guarded by librarians (*librarii*), whose tasks and functions were strictly defined in the monastic legislation. This article will present their role in the system of the aforementioned orders. The most important collections of books in the libraries of the religious orders we are interested in will also be discussed, in order to show what knowledge was guarded by the monastery librarians. Among the books, special attention should be paid to theological works, collections of various types of sermons, from sermons for Sundays and holidays to occasional (occasional) sermons and historical works (on secular and church history) by the Pauline monks, as well as forbidden works.

KEYWORDS: Bernardines; Dominicans; Carmelites; Pauline monks; libraries; librarians; book collections; 16th-19th centuries; Poland

Dr Jürgen Warmbrunn

Herder-Institut für historische Ostmitteleuropaforschung – Institut der Leibniz-Gemeinschaft, Forschungsbibliothek

juergen.warmbrunn@herder-institut.de

SINE IRA ET STUDIO? PAUL LADEWIGS BIBLIOTHEKARISCHE PRINZIPIEN IN DER HEUTIGEN WELT

Mehr als achtzig Jahre nach dem Tod Paul Ladewigs sind sein bibliothekarisches Werk wie auch die von ihm formulierten Grundsätze bibliothekarischer Arbeit mindestens so aktuell wie zu seinen Lebzeiten. Der Beitrag will vor diesem Hintergrund der Frage nachgehen, wie die (öffentliche wie die wissenschaftliche) Bibliothek ihre Rolle als einer der wichtigsten und zentralsten Orte der Gewinnung von zuverlässiger, unabhängiger und unvoreingenommener Information auch in Zukunft ausfüllen und sichern kann. Er wird dabei zwei Aspekte in besonderer Weise berücksichtigen: Zum einen die massiven Veränderungen in den Formen und Techniken der Informations- und Wissensgewinnung seit Ladewigs Zeiten, zum anderen die zunehmend antagonistische Wertung von Informationen unter politischen wie weltanschaulichen Aspekten und deren Auswirkung auf die Arbeit der Bibliotheken. Um diese Analyse möglichst praxisnahe zu gestalten, wird der Beitrag eines der aktuellsten bibliothekspolitischen Manifeste der letzten Jahre, den vom Landesverband Baden-Württemberg des Deutschen Bibliotheksverbandes „Bibliotheksentwicklungsplan 2021“ dieses Bundeslandes näher untersuchen und darstellen, welche Parallelen, aber auch welche Unterschiede zur Bibliothekspolitik Paul Ladewigs konstatiert werden können.

STICHWÖRTER: Paul Ladewig; Bibliothekswesen; Informationsvermittlung; technischer Fortschritt; Bibliothekspolitik; Bibliotheksentwicklungsplan; Baden-Württemberg

PAUL LADEWIG'S LIBRARY PRINCIPLES IN TODAY'S WORLD

More than eighty years after Paul Ladewig's death, his understanding of librarianship and the principles of library work he formulated are at least as relevant as they were during his lifetime. Against this background, the presentation pursues the question of how the (public as well as the scientific) library can fulfill and secure its role as one of the most important and central places for obtaining reliable, independent and unbiased information in the future. In doing so, it will consider two aspects in particular: On the one hand, the massive changes in the forms and techniques of information and knowledge acquisition since Ladewig's time, on the other hand, the increasingly antagonistic evaluation of information from political and ideological aspects and their impact on the work of libraries. In order to make this analysis as practical as possible, the article will examine one of the most recent library policy manifestos of the last few years, the "Library Development Plan 2021" of the Baden-Württemberg State Association of the German Library Association, and show which parallels with, but also which differences to the library policy of Paul Ladewig can be found.

KEYWORDS: Paul Ladewig; librarianship; information distribution; technical innovation; library policy; library development plan; Baden-Württemberg

Dr Rafał Werszler
Uniwersytet Wrocławski
Instytut Nauk o Informacji i Mediach
rafal.werszler@uwr.edu.pl

LEKSYKOLOGIA TERMINU „BIBLIOTEKA” W UŻYCIU JĘZYKA POLSKIEGO

Zagadnieniem badawczym jest analiza etymologii terminu „biblioteka” dla języka polskiego i jego wpływu na współczesne określenie miejsca w uporządkowanym, gromadzonym i udostępnianym księgozbiore. Problem był fragmentarycznie omawiany w licznych encyklopediach i glosariuszach, jednak nigdy nie został w pełni przeanalizowany w kontekście leksykologii dla języka polskiego. Do porównania definicji w wyselekcjonowanych słownikach, leksykonach, encyklopediach i innych utworach publikowanych na przestrzeni wieków wybrano metodę porównawczą. Przeprowadzone badania pozwoliły wykazać, że postawione w tezie greckie słowo „Biblioteka” funkcjonowało w kulturze chrześcijańskiej już w IX wieku w znaczeniu opisu encyklopedyczno-bibliograficznego. Do kultury języka łacińskiego zostało przyjęte w XVI stuleciu w znaczeniu dokumentu rejestracyjnego, jako indeks książek. W tej formule było rozumiane i używane przez kolejne 300 lat przez wielu bibliofilów, określających „biblioteką” swoje spisy i opisy. Wkrótce słowo „Biblioteka” w krajach środkowo-europejskich kultur języków romańskich zaczęło utożsamiać nie tylko z opisem katalogowym oraz z wykazem książek (synonim bibliografii), ale jako opis miejsca z książkami. Wnioski pokażą formy przekształceń dla określeń opisujących miejsce z gromadzonym księgozbiorem i wpływ terminu „biblioteka” na część europejskich języków narodowych zwłaszcza polskiego.

SŁOWA KLUCZOWE: leksykologia; armarium; librarium; książnica; biblioteka

LEXICOLOGY OF THE TERM "BIBLIOTHEK" IN THE USE OF THE POLISH LANGUAGE

The research issue is the analysis of the etymology of the term "library" for the Polish language and its impact on the contemporary definition of a place in an ordered, collected and shared book collection. The problem was discussed fragmentarily in numerous encyclopedias and glossaries, but it was never fully analyzed in the context of lexicology for the Polish language. A comparative method was chosen to compare definitions in selected dictionaries, lexicons, encyclopedias and other works published over the centuries. The conducted research allowed to demonstrate that the Greek word "Library" used in the thesis functioned in Christian culture already in the 9th century in the sense of an encyclopedic and bibliographic description. It was adopted into the culture of the Latin language in the 16th century as a registration document, as an index of books. In this formula, it was understood and used for the next 300 years by many bibliophiles, who referred to their lists and descriptions as the "library". Soon, the word "Library" in the Central European countries of Romance language cultures began to be identified not only with a catalog description and a list of books (a synonym for bibliography), but also as a description of a place with books. The conclusions will show the forms of transformations for terms describing a place with a collection of books and the impact of the term "library" on some European national languages, especially Polish.

KEYWORDS: lexicology; armarium; librarium; library; Bibliothek

Mgr Roman Wojciechowski
Polski Związek Bibliotek
Roman@depozytbiblioteczny.pl

WYPOŻYCZENIA MIĘDZYBIBLIOTECZNE W TRYBIE INSTANT NOWOŚĆ? ZAGROŻENIE? PRZYSZŁOŚĆ?

Autor pokazuje, że na rynku usług tego typu wypożyczeń jest miejsce dla różnych form. Przedstawia zupełnie nowy aspekt tej usługi realizowany przez Fundację Krajowy Depozyt Biblioteczny. Zastanawia się czy usługa wypożyczeń międzybibliotecznych może wyglądać inaczej zgodnie z nowoczesnymi trendami technologicznymi na świecie?

Czy formuła udostępnień via aplikacja, strona www realizowana z każdego punktu świata to zabawa dla pokolenia Alfa czy pożądaný produkt na rynku? Stawia ważne pytanie czy taki typ relacji pomijający fizyczną formę instytucji jest dla niej zagrożeniem czy raczej poszerza i demokratyzuje formę korzystania z wyżej wymienionej? Wystąpienie omawia także zagadnienia techniczne i inne uwarunkowania tego pomysłu oraz zaangażowane w projekt podmioty. Wystąpienie ma na celu pokazanie, że na rynku usług tego typu jest miejsce dla różnych form. Autor omawia także jak obecnie te wypożyczenia wyglądają na rynku polskim.

SŁOWA KLUCZOWE: wypożyczenia międzybiblioteczne; usługi; biblioteka; technologia; Legimi; e-booki; e-pub; aplikacja; internet

INSTANT INTERLIBRARY BORROWING NOVELTY? DANGER? FUTURE?

The author shows that there is room for various forms on the market of this type of rental services. It presents a completely new aspect of this service implemented by the National Library Depository Foundation. He wonders if the interlibrary borrowing service can look different in accordance with modern technological trends in the world?

Is the formula of sharing via an application, a website implemented from anywhere in the world fun for the Alpha generation or a desirable product on the market? It poses an important question whether this type of relationship, ignoring the physical form of the institution, is a threat to it or rather broadens and democratizes the form of using the above-mentioned one? The speech also discusses the technical issues and other conditions of this idea as well as the entities involved in the project. The speech aims to show that there is room for various forms on the market of this type of services. The author also discusses how this borrowing currently look on the Polish market.

KEYWORDS: interlibrary borrows; services; library; technology; Legimi; e-books; e-pub; application; internet